

IV Premi de Narrativa Curta per Internet "Tinet" (Premis Ciutat de Tarragona 2000)

Vittorio

i altres contes

Col·lecció Narrativa - 13

VITTORIO
i altres contes

IV Premi de Narrativa Curta per Internet «Tinet»
(Premis Ciutat de Tarragona 2000)

Cossetània
EDICIONS

Aquest llibre recull diversos contes
premiats o seleccionats en el
IV Premi de Narrativa Curta per Internet «Tinet»
dins dels Premis Ciutat de Tarragona de 2000,
convocats per Òmnium Cultural i per la
Fundació d'Estudis Universitaris Ciutat de Tarragona.
El Jurat estava constituït per
Jordi Beltran, Margarida Aritzeta, Francesc Valls,
Jordi Ferré i Joan-Magí Margalef.

Primera edició: febrer del 2001

Edita: Edicions Cossetània
C/ Germans de Sant Gabriel, 16, 2n 2a. 43800 VALLS
Tel. i fax: 977 60 25 91
a/e: cossetania@cossetania.com
<http://www.cossetania.com>

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Fotografia de la portada: Pere Queralt

Impressió: Gràfiques Moncunill, SL

ISBN: 84-89890-94-3

Dipòsit legal: T-61-2001

VITTORIO

Xavier Virgili Abelló

Guanyador del IV Premi de Narrativa

Curta per Internet «Tinet»

—Makagundéu. Ja són aquí.

(...)

—Introducció. Em sembla que això s'ha acabat. M'hauré d'afanyar si vull deixar aquestes pàgines enllestides abans que entrin a buscar-me. M'estic posant nerviós i quan m'hi poso no em surten les paraules amb la fluïdesa que necessito. No m'ho havia d'haver fet això. No m'ho mereixo i ella ho sap. No ha entès res; per molt que li ho hagi explicat una i altra vegada la Noèlia ja sabia el que volia saber i malgrat que potser no n'ha estat mai conscient jo ja veia que provocaria aquest final. L'ha cagat.

(...)

—M'he fumat un cigarret. Millor dit, me l'he menjat. Potser ara estic una mica més tranquil. No ho sé; potser m'ho vull creure i no és veritat. He comprovat per l'espiera i allí continuen esperant. Un dels dos municipals, el més baix, sembla nerviós i no para de fer consultes per la seva ràdio. Les cames li ballen i dóna la impressió que la situació

l'amoïna bastant. La Noèlia està asseguda a les escales; està callada i sembla plorosa (doncs s'ho podia haver pensat abans, collons!) Té els ulls vermells i tota l'estona s'eixuga el nas amb un mocador vermell. Al seu costat la Magda —la Magda és la meva psiquiatra— fa com si la volgués consolar; amb el seu braç esquerre li envolta l'espatlla i posa una certa cara de transcendència que tira enrere. Acaben el quadre els dos sanitaris que volen aparentar indiferència encara que, amb la xafogor que deu fer en aquell petit replà, potser sigui que estan a punt de desmaiar-se.

(...)

—Recordo amb nitidesa quan va començar tot. Era un onze de març de fa tres anys pel matí. Era un dia esplèndid de final d'hivern. El sol radiant anunciava, sens dubte, que s'acostava la primavera. Havia sortit a fer fúting per l'espigó del port quan, de sobte, i malgrat que portava el walkman amb Manolo García deixant-se la pell i la gola en cada cançó, vaig sentir una veu. En un primer moment no li vaig voler donar importància. Molta gent diu haver sentit en algun moment de la seva vida una veu interior que els ha ajudat a orientar la seva existència o a solucionar un problema important que els angoixava. Seguia corrent i escoltant les aràbigues melodies del García. Quan arribava a la irrespirable zona de la descàrrega del gra i del carbó la veu es va tornar a deixar sentir. Fèlix! Fèlix! No era una veu dolça però tampoc dura. No sabia dir tampoc si em va donar la sensació que era masculina o femenina. Això sí, traspuava serenitat, com si volgués no atemorir-me en el moment de la seva presentació. Vaig apagar la música per si pogués tractar-se d'un efecte estrany de la cinta. Es

va fer el silenci, només trencat pel run-run polsegós de les excavadores que carregaven amb endimoniada velocitat els camions de carbó. Al·lucines, vaig tornar a pensar mentre accelerava lleugerament el ritme per acabar com més aviat millor possible els quatre quilòmetres que em separaven del cotxe. Una dutxa i tot arreglat. Aleshores la veu va tornar a arrencar nítidament dels meus peus. Sóc aquí baix! Sóc jo! Sense aturar-me vaig anar baixant els ulls i no vaig tenir cap dubte. Qui m'estava parlant era la meva ombra.

(...)

—Obre! Perdéu. Feselfavor! La Noèlia intenta tocar-me la fibra sensible i em demana que franquegi el pas a tot l'exèrcit que s'apresta a conquerir el meu castell. Però no els ho posaré fàcil. L'urbà barbut li ha comentat a la Magda que esperaven en qualsevol moment notícies del jutjat de guàrdia. Esperen permís per esbotzar la porta i assaltar-me en una mena d'operació llampec. La Noèlia no para de plorar. Sempre ha estat una mica massa afectada. Espero que hores d'ara ja s'hagi penedit de tot el que m'ha fet, encara que no sigui ja capaç d'aturar-ho.

—No cal que us digui que aquell dia de març va canviar de manera radical el sentit de la meua vida. Assumir, assimilar que pots parlar amb la teua ombra us asseguro que no és una tasca gens fàcil. Vaig estar dies sense saber-ne res; però a mitjans d'abril es va tornar a presentar de sobte un dia que passejava per la platja. Des d'aquell instant les nostres converses van ser habituals i sempre interessants. No sabia explicar si era el meu alter ego, la veu de la meua consciència que es manifestava d'aquella manera o si tenia una entitat i personalitat pròpia. Tampoc no us podria assegurar molt bé si sentia la seva veu a l'interior

del meu cap o com sentim a tothom quan ens parla. Mai he estat capaç d'esbrinar-ho i si bé al començament això m'obsessionava després va deixar de preocupar-me. Per aquella època encara no coneixia la Noèlia i la meva feina d'encarregat d'un supermercat a Salou rutllava força bé. La meva aspiració era poder fer l'accés a la Universitat i matricular-me a Filosofia. Jo sempre havia dit que de gran volia ser com Kierkegaard. La Noèlia la vaig conèixer fa un parell d'anys en un sopar que organitzava un amic comú. La cosa va anar ràpida. Després de tres mesos ja vivíem junts i la major part del nostre temps en comú l'hem passat al llit. Ella treballa de secretària en una consignatària de bucs però el seu somni sempre ha estat ser traductora de rus en algun organisme internacional. Evidentment no li vaig dir mai que jo xerrava amb la meva ombra. Feia de mal explicar. Ho va descobrir sola, encara que va tardar més d'un any. A ella sempre li havia estranyat que volgués mantenir buida l'habitació petita, només amb una cadira de fusta —això sí, de disseny— i un potent llum que l'enfocava. Una tarda va arribar per sorpresa a casa quan la meva ombra m'intentava convèncer, perquè demanés una setmana de festa a la feina. La Noèlia va quedar horroritzada i allí va començar el crepuscle de la nostra relació.

(...)

—Acaba d'arribar un bomber i ha estat parlant amb un dels urbans. Tenen por que salti pel dret els set pisos que em separen del carrer. Doncs van apanyats. El jutge es veu que encara no ha contestat i els nervis cada cop són més forts allà fora. Els sanitaris han desaparegut i els urbans han demanat el relleu, perquè se'ls ha fet l'hora de plegar. Diuen que la cosa va per llarg. Aquí dintre fa una calor

insuportable; la suor em raja per tot el cos. Em despullaré. Potser dutxaré i tot.

(...)

—La Noèlia va anar d'amagat a veure la Magda i em va preparar la primera entrevista intentant enganyar-me. Me la va presentar com una antiga amiga i vam anar tots tres a sopar. Va ser una maniobra burda i sense cap sentit. Es va entestar a parlar de malsons, manies i fixacions diverses. La seva nul·la discreció la va delatar. L'endemà vaig intentar explicar-li a la Noèlia, d'una manera civilitzada i fins i tot massa refinada, que a mi no em passava res, que mai no havia estat tan feliç com en aquells moments i que la relació amb la meua ombra no havia d'interferir per a res amb la nostra de parella. Ella tot el dia plorava i em mirava amb uns ulls de xai que demostraven la pena que sentia per mi. El sexe gairebé va desaparèixer i les nostres converses es limitaven a qüestions domèstiques elementals. Li vaig preguntar per què no em deixava. Plorava. No podia deixar-me, perquè seguia estimant-me amb bogeria i sentia la missió inequívoca d'ajudar-me a sortir d'aquella situació. Bons trons! Va guanyar ella. Em va ajudar. Les visites a la Magda es van fer regulars i al cap de poques setmanes la meua ombra va deixar de parlar-me. Una tristor esquinçadora que no sóc capaç de definir em va envair. No menjava, no parlava, no volia sortir de casa. La Magda va dir que era una situació transitòria normal perquè estava prenent consciència de la meua situació. Jo, d'amagat, seguia asseient-me a la cadira sota la brutal calor del focus que gairebé no em deixava ni respirar. Em passava hores mirant la meua ombra reflectida a terra, també

assegada en la seva cadira de disseny. Però mai va tornar a parlar. Me l'havien arrencat del costat. Finalment es va fer la “fumata blanca”. Ja tenia diagnòstic. Psicosi residual. M'esperaven dotzenes de pastilles de tots colors i teràpies esgarrifoses. Ja era un malalt; ja era oficialment un sonat. Ara tot era finalment normal. La Noèlia es veia contenta, feliç de poder ajudar la seva estimada parella. Em cuidava com si fos un vellet. Fins i tot va llogar una senyora perquè m'acompanyés a passejar i per fer-me companyia quan ella treballava. A la feina també em van engegar a passejar quan es van assabentar del motiu de la meva baixa.

(...)

—Laputadorus. Els bombers han començat a pujar el material per rebentar la porta. Semblen unes enormes estisores hidràuliques. M'imagino que el jutge ja ha donat el vistiplau a la invasió de la casa. La porta de seguretat els donarà pel cul una bona estona. M'ha agafat una ràbia i m'he carregat mig menjador a cops i patades. Només he deixat l'ordinador —si no s'acaba la història— i la televisió —amén—. Em fot acabar així. El soroll ha fet que els de fora s'afanyin encara més. Estan acollonits, perquè no faci cap barbaritat. Tinc set. Vaig a buscar-me un whisky.

(...)

—La meva sort semblava així condemnada fins a la nit del 29 de juny. Me'n vaig anar a dormir molt d'hora —algunes pastilles fan miracles—. Aquella nit no vaig parar de somiar. Quan em vaig despertar recordava vagament alguns dels somnis, excepte l'últim, que romania gairebé gravat a les meves retines. Un home dormia plàcidament al seu llit. De sobte una dotzena de dones vestides de negre i

amb el cap tapat per un vel del mateix color l'envoltaven i començaven a plorar i a proferir crits espantosos. Vittorio! Vittorio! L'angoixa no em deixava respirar. En un moment donat les dones van callar. Aquell cos es va aixecar i es va plantar al costat de la porta. Prim, eixut de cara, amb la barba desarreglada i el cabell desordenat les va fer un gest elegant perquè sortissin de l'habitació. Quan totes havien marxat, tancà la porta i girà la cara cap el mirall... era jo mateix. Em vaig despertar sobresaltat, agitat. Em vaig vestir ràpidament i vaig sortir a esmorzar. Vaig comprar el diari i la notícia estava a primera plana. Mor als 77 anys l'actor italià Vittorio Gassman. La seva foto era l'home del meu somni. Vaig recuperar el somriure i les ganes de viure. Al migdia no vaig poder contenir-me i li vaig explicar tot a la Noèlia. Ja no sóc en Fèlix. Sóc la reencarnació de Vittorio Gassman. Va tornar a plorar com feia mesos que no la veia fer-ho. Vaig intentar explicar-li —com sempre inútilment— que el meu somni havia estat premonitori, que no era fruit de cap estat de bogeria com ella pensava, sinó allò que el destí m'havia preparat. La Noèlia va fer la bossa i va sortir de casa somicant. Per la tarda vaig fer canviar la porta per una blindada amb pany d'alta seguretat. Des d'aquell moment tot el nostre contacte ha estat a través del telèfon. Ara he de reconèixer que he estat un ésser afortunat. Mai no m'havia plantejat el tema de la reencarnació, no m'havia interessat en absolut. I de cop i volta, quan més fotut estava, m'havia convertit en un actor de prestigi mundial, respectat i estimat per tothom. Personalment, si jo hagués pogut triar hagués preferit ser la reencarnació del subcomandante Marcos —presente!— però primer s'hauria hagut de morir. Sempre he pensat

que a la nostra societat occidental capitalista i consumista li fa falta compromís. L'admiro profundament. Però no importa. No té cap tipus d'importància. La Noèlia em cridava per l'auricular dient-me que com volia ser Vittorio Gassman si ni tan sols havia vist una pel·lícula seva. I jo quina culpa en tenia? Jo no podia preveure que seria l'elegit. Jo m'encongia d'espatlles —com si em pogués veure ella per l'auricular!— i tornava a intentar explicar-li benintencionadament i amb el mateix èxit de sempre que era cosa del destí. No m'he pres cap pastilla més i m'he negat a fer cap entrevista més amb la Magda. En aquests dos mesos he sortit molt poc de casa. El just per comprar el meu llibre *Un gran futur a les espatlles i quatre coses per menjar i beure*. He aconseguit a través d'internet una còpia d'*Arròs amarg*. He quedat bocabadat amb la Silvana Mangano. Està boníssima —vull dir que és encantadora—. Ara que he llegit tot el que he fet aquests 77 anys penso que m'hagués agradat que aquesta reencarnació s'hagués produït molt abans. He tingut una vida apassionant i no l'he pogut gaudir.

(...)

—M'he tornat a remullar sota la dutxa. Almenys que em trobin net. Com vaig venir al món i net. La màquina que fan servir els bombers fa molt de soroll i gairebé ofega els crits de la Magda intentant calmar-me. Resulta curiós. Per primer cop m'ha dit pel meu nom. Vittorio, et volem ajudar. Estigues tranquil! Els urbans tenen les porres i els esprais defensius a les mans per si estic molt violent quan entrin. He encès totes les espelmes del meu petit santuari. He resat una mica davant la imatge de la moreneta i

m'he sentit força reconfortat. Jo sabia que Déu no podia equivocar-se, que em mereixia una segona oportunitat per viure una altra vida. El diví no ha abandonat Il Mattatore. Tanmateix, he de confessar que per primer cop en els meus gairebé vuitanta anys tinc una mica de por. Més de la que he sentit mai damunt de qualsevol escenari, davant de qualsevol càmera, o al llit amb les dones més impressionants que han existit mai. No sé si retallar-me una mica la barba. Tant se val. M'agradaria poder abraçar l'Alessandro en aquests moments i fer-li un petó a cada galta. Espero que no em punxin i que no em lliguin com a un gos per portar-me al psiquiàtric. Allí aprofitaré per millorar el gest i la dicció. Potser muntaré amb els companys —si m'ho permeten— alguna cosa de Goldoni. Quan surti —o m'escapi— fundaré una escola de teatre, semblant a la de Florència. I quan pugui tornaré a Gènova, la meua Gènova. Déu meu, quants projectes! He de plegar. Espero continuar aviat aquestes planes. Potser les titularé Manual de bogeria per a incauts. Espero que la Noèlia no em faci la cabronada de potinejar l'ordinador. Tinc fe que no sabrà trobar la contrasenya. Sembla que ja estan acabant la feina. Maleïts siguin tots. Ciao.

–Arxiu

–Guardar com...

–Vittorio

–Arxiu

–Sortir

–X

–Inici

–Tancar el sistema

–Acceptar

LA LLEGENDA DE LA DAMA DE L'OEST

Josep Camós Guijosa

D'això ja fa molt de temps.

Al llunyà regne del Japó es va celebrar una boda que seria recordada durant molt de temps per la seva grandiositat i cerimònia: el príncep Yamato Takeru i la seva estimada Takebana Himé van unir-se en matrimoni davant de Buda. Tots dos eren profundament estimats pel poble, ell per ser un guerrer valent i noble i ella per la seva bellesa sobrenatural i la seva reconeguda saviesa. Els auguris dels vidents eren bons, i la parella esperava viure en pau i harmonia durant la resta de les seves vides.

Va esclatar una guerra.

El senyor de la península de Keishu es va rebel·lar contra l'emperador iniciant una llarga i sagnant guerra civil. El príncep Yamato es va veure obligat a liderar el seu exèrcit en un desesperat atac contra la base dels insurrectes. I així fou que en pocs dies es va reunir la flota més poderosa mai vista al regne: més de cent naus de guerra van sortir a la mar, i al buc insígnia viatjaven els enamorats Yamato i Takebana.

Desgraciadament, un matí en què la bella Takebana

contemplava l'horitzó a la coberta del vaixell, el déu Susano-no-Mikoto, senyor dels mars i de les tempestes, va posar la seva mirada en ella i se'n va enamorar perdudament. Susano havia sentit parlar de la famosa parella, i per tant era conscient que Takebana era casada i feliç. Completament fora de si, el déu va fer esclatar una terrible tempesta que amenaçava d'enfonsar sense remei tots els vaixells de la flota. I a cada onada, a cada cop de tro i a cada terrorífic llampec, Susano cridava una vegada i una altra... Takebana... Takebana... Takebana...

El príncep Yamato i la seva dona es van reunir a les seves cambres, a resguard de la pluja i els llampecs. Agafats de les mans per reconfortar-se, els enamorats es miraven de fit a fit sense atrevir-se a parlar. Finalment va ser ell qui va obrir la boca i va dir...

—Et penses que no sé que t'entens amb el repartidor del butà?

Jordi Palau riu entre dents mentre tecleja aquesta última frase. Un cop acabada badalla sorollosament mentre observa el rellotge de l'ordinador. Les quatre en punt. Ja són les quatre en punt i encara li falten cinc pàgines de relat! Horrorós.

Palau és escriptor. No gaire conegut, la veritat.

Aquest relat que està escrivint és un encàrrec del seu editor per a una revista cultural. “Volen que parlis d'alguna llegenda popular. No sé, jo me la inventaria, la veritat, així no et caldria anar buscant informació. Alguna cosa exòtica, jo que sé... Una història de xinos aniria perfecta, ningú no es molestarà en comprovar si existeix o no. Tu mateix”. Molt bé, cap problema, serà fàcil.

Palau no té ni idea de com acabar la llegenda que s'està inventant. Potser Yamato combat amb el déu i el venç? I com pots guanyar a un ésser omnipotent? Enganyant-lo? No, no és moment de pensar reptes d'ingeni a les quatre de la matinada. Més possibilitats: potser el vaixell s'enfonsa i tots moren ofegats. Sí, molt bé. Quina llegenda més alegre. I si aparegués algun altre déu per ajudar-los? No, això últim no. Ja és bastant arriscat haver dit el nom d'un déu que no existeix, Palau espera que a la revista no se'ls acudeixi comprovar-ho. I si...? I si...? I si el príncep Yamato fa mitja volta, engega la guerra a prendre vent i fuig amb la cua entre les cames? "Bah, a prendre vent", pensa Palau, "ja ho acabaré demà". L'únic que té clar és que vol escriure un final feliç.

Palau esborra la pregunta del repartidor de butà i es queda mirant la pantalla de l'ordinador una bona estona. Res. Cap idea. Veu el seu reflex a la pantalla, els ulls vermells de son i cansament. S'aixeca sense molestar-se en apagar l'ordinador ni sortir del processador de textos, badalla novament i surt de l'habitació remugant.

Però Palau no sap una cosa.

O dues.

No sap que hi ha històries tan poderoses que volen explicar-se elles mateixes. I no sap que el príncep Yamato va existir de veritat, i la seva dona, i el déu Susano.

I no veu com a la pantalla de l'ordinador comença a aparèixer la continuació de la llegenda de la princesa de l'oest sense que ningú toqui el teclat.

—Takebana, estimada meva, digue'm si saps com podem salvar la flota del desastre... Com podem derrotar el poderós déu de les tempestes?

—Oh, Yamato, saps prou que això és impossible. Cap mortal pot desafiar un déu i sobreviure... Però potser no caldrà. Hi ha una manera d'aplacar la seva ira.

—Quina? Digue'm què he de fer i ho faré al moment!

—Donar-li el que vol.

—No... No, això mai. Mai. Oblida-ho.

—No sents la seva veu ressonar per tot el mar? No sents el meu nom cridat amb ràbia i amor frustrat? Cal que m'entregui a ell, viva o morta...

—No ho acceptaré mai, això. Som marit i muller, una sola carn i una sola ànima. Si tu mors, jo moro amb tu.

—I què passarà amb els nostres súbdits? Deixaràs que el maleït tirà de Keishu els esclavitzi com fa amb tots els pobles que conquereix? Sense tu i la teva flota la guerra està perduda, i haurem faltat a la nostra obligació com a governants...

—No m'importa, Takebana. No m'importa en absolut.

—Això no és cert, estimat. Tots dos estimem el nostre poble i faríem qualsevol cosa per ell. Jo em sacrificaré al mar i amainaré la tempesta. A tu et queda el més difícil: sobreviure i posar fi a la guerra. És jiri, és el teu deure.

—No, no penso fer-te cas. Confiarem en els déus i en Buda.

Tots dos callen, mirant-se de fit a fit. Yamato parla de nou, en veu baixa, preguntant sobre una qüestió que fa estona li balla pel cap sense saber ben bé per què:

—Estimada, no sabràs pas què és un repartidor de butà, oi?

Takebana aixeca la veu, enfadada, i ignora la pregunta del príncep.

—Has de tornar la pau al país, Yamato, i aquesta és

l'única manera.

Durant una estona romanen en silenci, mirant-se als ulls. Takebana murmura:

—Ens hem d'acomiar, amor meu. El nostre temps d'estar junts s'està acabant... Però pots estar segur d'una cosa, i vull que pensis en ella quan estiguis combatent, quan vencis al tirà de Keishu i després, quan tornis a casa victoriós. Ens retrobarem de nou al paradís de l'Oest, allà on no existeix el dolor ni la mort. Ni la guerra. Ni la separació.

Yamato no diu res, no pot fer-ho. Només abraça la seva dona i plora com un nen. Acarícia els seus cabells, besa els seus llavis, cau als seus peus. S'acosta la fi.

Allunyem-nos uns moments de la parella. Que s'acomiadin en pau.

La tempesta empitjora per moments. Yamato ordena llençar al mar vuit estores de jonc, vuit de seda i vuit tatamis més de cera... I al damunt de tots ells s'hi llença la princesa Takebana, amb els ulls clucs, sacrificant-se pel seu poble i pel seu estimat.

I Susano no la veu, la seva ràbia és massa profunda i violenta.

Però en enfonsar-se la princesa sota les aigües, immediatament la tempesta amaina, el tro calla, les onades desapareixen. Els altres membres del panteó diví han intercedit. Susano, en adonar-se del que ha provocat amb la seva follia, es retira als seus abismes submarins per plorar la mort de la seva estimada Takebana.

Yamato ja no plora, no li queden llàgrimes.

Només mira llargament cap a l'est, per on ha desapa-

regut la seva dona, i murmura:

—Azuma waya...

És a dir, “Oh, la meva dona...”

Des d'aleshores al punt cardinal de l'est se l'anomena azuma (la meva dona), en memòria de la desgràcia de Takebana Himé i Yamato Takeru.

Palau torna de la cuina acabant de mastegar el seu entrepà nocturn. Sorprès, es queda mirant la pantalla de l'ordinador, llegint la inesperada continuació de la “seva” llegenda. I pel que sembla encara no ha acabat d'escriure's... Noves paraules apareixen lentament sense que ningú — ningú visible— les escrigui.

Maldat dels déus...

És un terrible destí

la mort de l'amor.

I l'ordinador s'apaga de cop.

ASCENSOR

Jordi Bonet Coll

L'ascensor és petit. Com a molt hi caben cinc persones i ara n'hi ha set. En Roger s'ha quedat premsat en un racó quan la darrera persona, després d'estar-s'ho rumiant una estona, s'ha decidit a pujar. L'esquena de l'home de metre vuitanta que té en Roger al davant no li ha deixat veure com és aquest darrer passatger. El que pot assegurar és que es tracta d'una dona. Ajupint-se una mica ha vist com una mà femenina premia el botó del vuitè pis i traient el cap amb moltes dificultats pel costat del tors de l'home alt, ha pogut guaitar una fenomenal cabellera bruna. En Roger pensa que mirant els rostres de la gent es fàcil endevinar quina hora és sense cap necessitat de mirar el rellotge: a primera hora del matí tothom va mig adormit i una mica empenyat. Aprofitant que l'home del davant s'ha girat cap el mirall per posar-se bé el nus de la corbata, en Roger s'ha col·locat quasi a tocar l'esquena de la dona de la cabellera. Porta un vestit jaqueta de color blau marí que, almenys per darrere, li queda molt bé. Amb el sotrac que fa l'ascensor quan s'atura al segon pis, el nas d'en Roger queda enmig dels cabells de la dona, moment que aprofita per flairar intensament l'agradable aroma del perfum que porta; astorat, s'adona que aquest acte li provoca una reacció inesperada: se sent atret

de manera instantània per la dona i, a més, nota com s'està excitant. Ell no porta mai colònia, però de bon matí sempre li ha agradat poder flairar-ne alguna que alteri positivament els seus sentits, sempre que pertanyi a una dona, és clar. De sobte, la dona, per treure alguna cosa de la seva bossa de pell, fa un moviment brusc amb el braç dret i el seu colze colpeja el ventre d'en Roger. L'impacte no ha estat gaire acusat; la dona ni se n'ha adonat i a en Roger el cop només li ha servit per augmentar el seu desig envers ella. El contacte que s'ha produït entre ells dos, malgrat haver-se realitzat de manera totalment involuntària, li causa una erecció important que ha d'ocultar amb la jaqueta. L'ascensor es para al quart pis i la dona baixa; quan en Roger mira de sortir disparat rere d'ella, un personatge obès i malcarat que acaba d'entrar li frena la carrera. En Roger no té ni temps de protestar, ja que l'home gras obstrueix amb el seu volum tota la sortida, impeding d'aquesta manera qualsevol temptativa de fugida: les portes es tanquen i l'elevador continua el seu camí. En Roger recolza el cap contra el mirall del fons de l'ascensor, que ha passat a ser per ell una cel·la claustrofòbica: està derrotat, deprimat, amargat i si no fos per la gent que té al voltant, que l'observen estranyats mentre pateix, es posaria a plorar. De la ufanosa erecció ja no en queda ni rastre i pensa seriosament en la possibilitat d'estovar al panxut que, amb un posat inalterable i prepotent, continua bloquejant el pas. Quan en Roger s'adona que una mà de l'home té la mateixa mida que les seves dues juntes, desisteix d'iniciar qualsevol atac, que, indubtablement, es convertiria en un suïcidi.

L'ascensor arriba al vuitè pis, en Roger fa el tràmit a l'oficina de Gestió i Control i emprèn la tornada baixant

per les escales. Mentre va cap a casa seva, nota una opressió al ventre, en el lloc on la dona morena l'ha tocat: de seguida, sent el perfum de la dona, veu la seva cabellera i es torna a acalorar. Només arribar, el primer que fa es mirar-se la panxa: esbalaït, descobreix que hi té una marca ben curiosa. És com si una dona amb els llavis saturats de carmí l'hagués besat al mig del ventre. Amb un drap xop d'alcohol, mira de treure-s'ho, però l'únic que aconsegueix mentre frega es recomençar tot el procés: flaira la colònia de la dona, contempla els seus cabells i s'inicia l'escalfament de tot el seu cos. Després d'estar refregant mitja hora, la taca continua intacta al seu lloc i en Roger acaba desfet i notablement alterat. Ha d'estar-se mitja hora dutxant-se amb aigua freda per desempallegar-se de la roentor. A la tarda, va fins el Club de Tennis a veure si hi troba algú. Mentre pren una copa amb uns amics, es repeteix la premuda al ventre i, en conseqüència, l'excitació, fins a l'extrem, aquesta vegada, d'estar a punt d'arribar a l'orgasme. A en Roger li sembla que la Júlia, que està asseguda al seu costat amb una faldilla molt curta, s'ha adonat del seu estat, ja que li va mirant el baix ventre i somriu mentre pica l'ullet. Cap al tard, decideix anar a donar una volta amb el bemevé per mirar de calmar-se. Al passar per davant un cinema veu a la cartellera una pel·lícula que sembla interessant: pensa que si entra a veure-la, potser es distraurà una estona i s'oblidarà del senyal. Només asseure's a la butaca, torna a sentir l'opressió, però aquest cop de manera més intensa. L'erecció que la segueix també és notòria i la flaire del perfum quasi el mareja. La cabellera bruna fa acte de presència amb un realisme tan inversemblant que en Roger podria jurar que els cabells estan penjant del respall del seient

que té al davant. Transcorreguts uns minuts, comprova astorat que, efectivament, la dona està asseguda enfront seu. Quan en Roger li posa la mà a l'espatlla per fer-la girar, l'ascensor dóna una forta sotragada: ha arribat al vuitè pis.

En Roger s'adona corprès que a l'ascensor ja no hi queda ningú. Només sortir, ja sent els crits del gerent al fons del corredor; sens dubte, el seu mal humor el deu haver provocat la seva absència: torna a arribar tard i haurà de suportar una nova reprimenda. A mig passadís, en Roger somriu incrèdul quan nota una premuda al ventre. Al cap d'un instant, ha de fregar-se els ulls diverses vegades per creure's el que està veient davant seu: indiscutiblement, la dona de la cabellera bruna és la que camina a poques passes d'ell. Neguitós, s'aixeca la camisa i comprova astorat que, efectivament, té la taca rogenca al ventre. L'alenada de l'inconfusible perfum fa augmentar la seva erecció a mesura que s'apropa a la dona. El cor li batega accelerat quan finalment aconseguix de col·locar-se al seu costat: quan la mira fixament al rostre, l'emoció que el trasbalsava desapareix bruscament i una esgarripança d'horror recorre el seu cos i el deixa glaçat. S'ha de tapar la boca amb les dues mans per evitar un xiscler esferèidor: la dona té unes faccions molt semblants a les de la seva sogra, i, això sense cap mena de dubte, la mateixa edat. En Roger ha de recolzar-se uns minuts a la paret del corredor per refer-se del terrible ensurt. Quasi recuperat, s'adona que la marca que té al ventre deu ser el morat que li ha sortit a conseqüència del cop que es va ventar ahir a la tarda contra un arxivador. Segons abans d'obrir la porta de l'oficina de Gestió i Control, la prodigiosa erecció ja ha desaparegut del tot i la seva cara adopta ràpidament el posat agre de cada dia.

EL DIA QUE VAN MORIR ELS PLÀTANS

Núria Abelló i Sala

Al lluny, miratges.
Un vent de mar esborra
de la memòria
fosc records. Posem-hi
senyals de vida nova.
Miquel Martí i Pol

La tarda és grisa i freda. Dalt del tren, el temps sembla anar molt de pressa, massa de pressa, i no puc assaborir el paisatge que fa tant de temps que no veia... Ni les vinyes, que no sé percebre, ni el mar, el meu mar sempre tan blau, i avui tan gris, com la tarda.

El viatge ha estat llarg i pesat, porto quasi dues nits sense dormir, i encara no sé ni com m'aguanto. Enmig de les rengleres inacabables dels blocs d'apartaments esborronats per la velocitat del tren i la meva son, em sento estranya, sola, com si fos forastera...

Bé, de fet, potser ho sóc... Porto tants anys vivint a l'estranger que no sé ni si me'n recordaré de parlar català, ni sé si vindrà algú a esperar-me a l'estació; no ho crec. Sigui com sigui, tampoc li ho he dit a ningú.

Dimarts, quan ho vaig saber, vaig deixar-ho tot com estava, vaig avisar pel mòbil la meva parella i li vaig explicar, no sé per què, el contingut de la nevera; vaig mirar per la finestra sense entendre res, vaig gestionar un bitllet d'avió, obert; vaig preparar una bossa amb el primer que vaig trobar a l'armari, vaig avisar un taxi i me'n vaig anar... D'esma.

No recordo ni l'hora que era, ni si era hora d'aquí o hora d'allà. I segons com, encara no sé ni quina hora és. Amb les presses em vaig deixar el rellotge. Tan sols sé que d'aquí una estona serà fosc, perquè el gris de la tarda s'està enfosquint i avui no hi ha lluna.

Fa molts anys, quan estudiava, tots els divendres feia aquest mateix trajecte cap a casa, amb un tren-tranvia que semblava no arribar mai, carregada amb una bossa plena d'apunts i de roba bruta que la mare em rentava només arribar... Mare, marona, marassa... Ai! Massa bé que ens cuidava...

Se'm barregen els records amb l'olor del sofregit dels macarrons que m'agradaven tant... i que ella sempre em tenia a punt... I havent sopat, sovint, ens ho explicàvem tot.

Divendres. Avui, dijous. El vent és fred i humit. A l'estació, quatre gats de cara trista, blancs i grisos, i un de negre. Ningú, no conec ningú.

La tarda grisa s'escapça i cada cop és més fosca. Tot just tremolen un parell d'estels, com sempre, com cada vespre: Sírius i un altre que encara no conec, potser Júpiter?

Tinc fred. M'he posat la bufanda i els guants, per no constipar-me, he agafat la meva bossa, avui lleugera, i he començat a enfilat escales amunt, a poc a poc, sola...

La mirada se'm perd a l'horitzó. Puc veure el mar, el meu mar, d'un blau-gris, cada cop més fosc... i les ones

blanques que descansen a la platja... i el port ple de vaixells i de llumetes grogues, blanques i roges... Se'm barregen tants records!

M'enyorava...

Com aquell dia, quan vaig haver de tornar de Londres, ja fa temps, i vaig veure morir els plàtans...

- Lluny, ressonà la sirena d'un tren i se n'anà enllà.
- Tarragona. Hi havia un plàtan ajagut a la Rambla, vell, sec, l'escorça pelada, mort. I hi havia un grup de persones que l'envoltaven, i amb la bufanda al coll i el nas vermell, restaven immòbils, aturats, encuriosits, en silenci. I un home, ni gran ni jove, feia anar el xerrac i n'anava fent llenya: ara una branca, ara l'altra, xerric-xerrac.
- Què feia? On eren els plàtans?
- La Rambla restava buida i trista, però els bars eren plens d'amics i vells: cafès a les taules, begudes sense aigua, alcohol... I a les fonts, sols bassals de sal d'un blanc grisenc, mentre la tarda queia, a poc a poc.
- I una gavina, d'un blanc esgrogueït, voleiava enmig del blau grisenc i incert del cel, com en un conte, per damunt les branques mortes dels plàtans que jeien a terra, sense lluna, sense ànima, quan tot just els estels iniciaven els somnis...
- Des del balcó, podia esguardar els vaixells que anaven entrant a port i els trens que s'aturaven a l'estació fent xiular el xiulet. I més enllà de la via, observava la platja i el mar, i l'anar i venir de les onades, zim-zam...

Com avui. Sense boira. Sols humitat...

- Reclzada a la barana deixava anar els pensaments més enllà de l'horitzó, una estona... tot barrejant somnis, il·lusions i amors de joventut desdibuixats pel ventijol marí.
- Esperava... Havíem quedat que ens trobaríem al balcó, a les set.
- Ell encara no venia, però sabia que no podia trigar, perquè acostumava a ser puntual.
- Deurien ser les set tocadetes. I com sempre, asseguda a l'escala, observava la gent i el jovent que arribava badoc, quasi d'esma, a tocar ferro.
- Xerric-xerrac. I no quedaven plàtans. Tots morts i el cementiri lluny. Sols fusta, llenya... Potser esdevindran foguera.
- Els havia estimat, plens d'ocells, de xerricada i piuladissa... tots els estius.
- Era petita, i l'avi que no vaig conèixer no va poder-m'ho ensenyar.
- M'hi portava la cangur, la Maria, fins al port i fins al claustre, Rambla amunt i avall, tafanejant tot el que veia, preguntant tot el que volia saber...
- Amb els pares, quan podíem, voltàvem les platges, les esglésies i els mercats... M'agradava barrejar mentalment els colors de les diferents olors.... Especialment l'olor a mar del peix, blau, fresc, que anàvem a comprar tots plegats... els dissabtes... i les parades de fruita, de tants colors...
- A vegades, el pare també comprava cucs per anar a pescar, perquè li agradava molt... I de

nit, quan era lluna plena, arribava tard a casa amb un gibrell ple de mabres i sards... Un dia va pescar una orada i la mare va fer-la a la sal... Va ser festa major!

- A casa l'àvia, la galeria era plena de llum de vidres blaus i fusta verda, i a la paret, hi havia dues orenetes de cua blanca, que no podien volar, perquè eren de plàstic; o de fang?

No ho recordo. Sols recordo el campanar d'una església que marcava les hores i, de lluny, el perfil de les grues i dels vaixells del port, des de la galeria...

- Catacric-catacrac, l'àvia cosia. Nosaltres jugàvem. Els vells plàtans morien, a poc a poc. I no ho sabíem.

- I la ciutat creixia més enllà de les muralles, a l'altra banda del port, lluny del mar, riu amunt. Tarragona.

- I a casa els oncles, jugàvem amunt i avall pel passadís, a fet amagar, rient, a la cambra fosca, amb els cosins, jugant sota el llit... Entremaliadures i algun plat trencat sota un armari. Jocs d'infants d'aquí i d'allà, corrent, saltant, cridant... Cançons d'un altre temps damunt l'estora.

- Aquella tarda van morir els plàtans que m'havien vist créixer.

Començo a tenir fred als peus i al nas.

Recordo que també feia una mica de vent humit, com avui, i ell encara no venia... I aquella tarda, sense acabar-ho de saber, vaig començar una nova etapa...

- Em vaig abrigar amb la bufanda i vaig estirar una mica les cames per distreure'm.

- I el mar al meu davant s'estenia gris, d'un blau apagat i tanmateix tan extens i tan nostre... I a l'horitzó, lluny, es divisava una la plataforma il·luminada, i més enllà del Cap de Salou una altra, i tot d'indústria i de vaixells en moviment. I una ciutat petita engolida pel temps. I tot de cotxes. I els semàfors, ara verd, ara groc, ara roig.
- I de nit, fums i una resplendor estranya, vermella, darrere el bosc... com xemeneies de foc.
- Havíem crescut, i al mas ja no llauraven els camps... Eren asfaltats de ciment. I els préssecs, els conills i les gallines els van vendre, no sé a qui.
- Sota el perfum de la magnòlia van desaparèixer les escales i la grava i els graons, tan alts com eren... Semblaven d'un palau.
- De petits hi jugàvem a casetes, darrere les canyes, i pels camins, plens de pols, vam aprendre a anar amb bicicleta.
- Cosins i cosinada, i els sabaters a la bassa. Olive-res i ametllers, garrofers i avellaners. Tots parents.
- Mare Nostrum. I l'àvia, gran, no coneixia els néts.
- I la coral cantant i els castellers fent pinya. Records de gralles i cançons, d'algun violí, d'alguna dansa. Alguns amics.
- Aigua salada, peixos de roca, sorra mullada, gavines perdudes... I al jardí quatre pins massa esporgats, quatre mates, quatre flors.... Molts dies, moltes històries: records de jocs, paraules i amors.
- La Rambla Nova. Tipuanes i braxixitons, begònies i pensaments. I a la plaça de la Font, tot parkinsònies, plorant, sense flors grogues, sense estiu.

- La Catedral altiva... Històries de sants i pedres romanes, algun taronger... I enmig del claustre, desdibuixades, evocava les imatges de l'enterament d'un gat per unes rates humanitàries...
- Mentre al balcó, les arrels de les phytolaques s'estiraven per tocar ferro i formar part del monument, mentre els vaixells, al port, dormien tranquil·lament. I a la font del Centenari, l'aigua blanca esdevenia part del paisatge urbà.
- Llavors, quan va arribar, vaig abraçar-lo amb un bes i una paraula, d'ulls i llavis.... Joc de mirades... I agafats de les mans, amb les nostres històries, vam endinsar-nos pel casc antic, cap al racó perdut dels poetes.

Molts records, molts sentiments, moltes nits. Tarragona sense plàtans, i un mar blau, potent i etern, sempre present.

Avui, al balcó, he tornat a tocar ferro... I he reviscut molts instants... Però avui no esperava ningú. Ni ningú m'esperava... Només al cementiri... I ja era massa tard. I massa fosc... I tot havia passat massa ràpid...

El temps no pot tornar mai enrere.

Esguardo la seva tomba i una llàgrima llisca pel meu rostre envellit pels anys... I el taxista em diu: “¿Quiere que la espere?”

ANEM A L'HÍPER

Francisca Fortuny López

La Mariola és al davant del mirall del lavabo petit de la planta baixa de casa seva. S'observa als ulls, fixament, mentre amb la mà dreta empastifa d'ombra beix el pinzell que fa servir per pintar-se les parpelles.

No mira el que fa i quan se n'adona, el pinzell és ple de pólvores i l'ha d'espolsar per treure'n una mica. Un núvol beix voleja per damunt del lavabo i li embruta el jersei negre que s'acaba de posar net. La Mariola deix anar un reneç i, tot just l'ha acabat de dir, se'n penedeix. No vol que l'escolti el Joel, el seu fill petit, perquè la renya quan diu alguna paraulota lletja i no té ganes de gresca. Ara, precisament, no.

Són les sis de la tarda i ja no pot més! Els ulls del mirall treuen foc mentre li criden dins el cervell: Tonta! Ignorant! Realment, noia, no n'aprendràs mai!

La Mariola sap que tenen raó.

Havia quedat amb el Fermí, el seu marit, que ell avui plegaria aviat i la passaria a recollir a les cinc, per anar a fer la compra grossa del mes a l'hipermercat dels afores. Però ja són quarts de set i encara no ha arribat. Tota la vida igual, esperant-lo a una hora i apareixent a les tantes

tocades. Sempre amb l'excusa de la feina, és clar! Ella ja s'ho creia que treballava molt, massa potser, però el que no suportava era que la deixes plantada sempre, sempre, sempre i, a més, arribés bufant i empenyat per haver de córrer tant.

—No cal que vinguis —li havia dit a l'hora de dinar—. Ja hi aniré jo amb el meu cotxe i, quan pleguis, véns cap allà i ens trobem pels passadisos de les galetes o del formatge. Així tots tranquils i contents.

Però ca! Ell, tossut que tossut.

—Avui plegaré aviat i podem anar-hi junts amb el meu cotxe, que és més gran i es poden col·locar millors les bosses i les caixes de llet. A les cinc vindré.

—Doncs mira, ves per ón, ja són més de les sis i encara no és aquí —pensa la Mariola, posant-se una mica de mo-
renor artificial a les galtes amb gestos enèrgics i empenyats.

Té els ulls una mica encetats en sang i els polsos li bateguen fort. Ja no pot més i no es veu capaç de continuar esperant el Fermí. Ja no li feia gràcia quedar amb ell, avui, perquè l'experiència acumulada al llarg dels anys li deia que no arribaria a l'hora i la Mariola té molta pressa. Ja ha passat un mes des de l'última compra a l'híper i se'n mora de ganes, però amb el seu marit al costat no sap pas com s'ho farà.

—A mi m'agrada més anar-hi sola. No vull donar explicacions a ningú.

Ara se li fa la boca aigua pensant en l'emoció de trobar-se al mig del passadís, vigilant i amb les cames tremoloses de plaer. Ja fa temps que va començar aquest joc insensat i, si ara hagués de dir quan va ser exactament, no ho recorda pas. De fet potser no va ser un dia concret,

més aviat va anar passant de mica en mica fins que va comprendre que, mai més, no se'n podria desfer de l'excitació secreta i mensual mentre feia la compra grossa a l'hipermercat dels afores.

De vegades s'imagina què passaria si algú se n'adonés, o si el Fermí ho descobrís. Aleshores sí que seria terrible i es moriria de vergonya, però de moment tot va bé.

El seu fill petit entra al lavabo com una exhalació i li dóna una empenta just quan ella s'està perfilant el llavi de dalt amb el llapis de color daurat. La ratlla se li desvia cap el nas i el Joel riu com un boig, amb moviments convulsius que l'obliguen a fer pix fora de la tassa del wàter. La Mariola li clava un cop a l'esquena amb mala llet, però el nen no pot deixar de riure mirant la seva mare que s'ha dibuixat una boca tan estranya.

Ella respira profundament unes quantes vegades i, una mica més calmada, s'acaba de retocar la cara quan entra el Fermí, bufant i queixant-se de les presses per poder arribar d'hora, perquè la feina està impossible i precisament el dia que ha previst plegar aviat tot es complica i tots els pesats es posen d'acord per fotre-li els plans enlaire. Ella no pot contestar perquè s'està omplint de color marró el llavi de sota i no té ganes d'empestifar-se les galtes o el nas un altra vegada. El Fermí aprofita el seu silenci per tornar a marxar mentre li crida que s'afanyi, que ja és molt tard i que l'espera al cotxe.

La Mariola no diu res. Es mira al mirall i somriu mentre cluca l'ull a la seva imatge, pentinada i maquillada com si anés de festa. El cor li batega tan fort com quan el Fermí i ella eren nuvis i es moria per estar amb ell. Ara ja és a punt d'anar a l'hipermercat, l'hora s'acosta i la proximitat

del plaer l'excita tant o més que el plaer mateix.

En arribar a l'aparcament de l'híper, sense esperar que el seu marit col·loqui bé el cotxe, la Mariola baixa, recull un carro i el neteja de papers i fulles d'enciam. Té pressa i no pot evitar tocar-se el front i les galtes per saber si té febre, de tan calenta com es nota la pell. El Fermí gairebé no la pot seguir.

Les portes automàtiques s'obren al seu pas i la barreja de soroll i olors li cau a sobre i se li arrapa als sentits com una segona pell. Ja no pot més, de debò que es podria morir ara mateix i moriria de gust, amb un somriure als llavis.

El Fermí l'agafa del braç i li diu que se'n va a la secció de ferreteria, després es trobaran al costat dels cabassos dels fruits secs a granel, per berenar una mica i anar a fer un cafè abans de passar per la caixa a pagar. La Mariola es queda alliberada de la presència del seu home i, sense mirar-lo, se'n va decidida cap a la cita secreta.

Amb el carro buit travessa passadisos fins que arriba a la secció de suavitzants, lleixius i sabó per a roba delicada i aigües dures. Els paquets del detergent per a la rentadora, les ampolles del suavitzant i les ofertes de les garrafes de lleixiu són com imans, que a la Mariola la hipnotitzen i li omplen els ulls de llàgrimes sabonoses. Tot fa tan bona olor, està tan ben arreglerat a les prestatgeries que ella no pot evitar notar un nus a l'estómac i un tremolor a les cames, mentre les benes se li obren per tot el cos i els pulmons es dilaten dins el pit.

En arribar al primer pot de suavitzant de color blau, olor floral, la Mariola el destapa i posa el nas a dins aspirant amb totes les seves forces. De tan fort que ho respira, el tòxic li entra sense entrebancs i nota el baf de les flors fins

els peus. Després destapa el pot d'olor de prèsec i fa el mateix, continua amb el de color blanc i torna al blau, i en prova de pas un de color verd, que és nou.

Cada cop més excitada i amb salivera tòxica a la boca, la Mariola passa a les garrafes de lleixiu i les olora totes. Primer les perfumades amb brisa de mar i després les normals, mentre va notant que el cap se li enterboleix i un gust àcid li puja des de l'estòmac i se li enganxa a la gola.

L'amoníac i el verí que circula pel seu cos l'excita i nota com el cor batega sang intoxicada per totes les venes i artèries. Els polsos li fan mal i sap que és a punt d'arribar al capdamunt del seu èxtasi mensual. Prova d'obrir un paquet de sabó per rentar roba delicada a mà, però no pot, tota ella tremola i per no cridar l'atenció olora una ampolla de lleixiu especial per a roba de color i assaboreix el bouquet d'aquest producte, que no havia provat mai. Una onada de plaer la sacudeix de dalt a baix i s'arrecera a la paret per no caure.

A la Mariola, les mans se li posen vermelles d'agafar-se fort a la prestatgeria i repenja el cap com si tingués un mareig fins que, a poc a poc, deixa de tremolar i comença a recuperar-se. S'arregla la faldilla i el cabell mentre pensa que potser ja en té prou, però encara olora un parell d'ampolles més, amb olor de pi i de lavanda, per fregar el terra. Falta molt fins a la propera compra grossa i no vol arribar justa a la cita, prefereix vomitar una mica de baf verinós aquesta nit, després de sopar, que no pas quedar-se buida de tòxic abans d'acabar el mes.

Temps enrere, encara inexperta, s'havia aturat al departament dels pots per treure la pols i els ambientadors per la casa, el cotxe i el lavabo. Però eren massa fluixos i

no duraven gens dins el seu cos; així que ara hi passava de llarg sense mirar.

Ja està satisfeta i ha arribat l'hora d'anar a buscar al Fermí. Bon altre, aquest! Es queda com un badoc mirant les eines i no hi ha manera que se'n recordi d'anar-la a trobar. Però ara a la Mariola li és tot igual, relaxada com està. Hi veu una mica borrós i sembla com si als pulmons els costés respirar només oxigen, però no s'espanta perquè ja ho sap d'altres vegades i se'n va, a poc a poc, cap a la ferreteria.

Quan arriba a la secció de garrafes d'anticongelant un nen, corrent amb un carro, l'espitja i, per no caure, s'agafa al cos d'un home que, en aquest moment, està aspirant el baf d'una llauna d'oli per engreixinar baldes rovellades. Té els ulls vermells i un tremolor el sacudeix de dalt a baix.

La Mariola espera que acabi. Després l'agafa del braç i, a cau d'orella, li proposa passar pel passadís dels protectors solars, ara que l'estiu és a punt d'arribar.

El Fermí es posa bé la camisa, dissimula la taca dels pantalons darrere el carro i es deixa portar.

EL PESCALLUNES

Jacme A. Cornet

A l'hora que els roncs ballen sardanes al compàs de grills i granotes és quan passen les coses que amb el temps queden com història o llegenda, que ben mirat tot ve a ser el mateix.

Tot començà quan al Narcís Rifa i Pedragosa, fill de Torelló, aquella nit li agafà un desvetllament estrany i s'aixecà a donar un tomb per l'eixida i de passada fer-hi un riu.

—No en puc prendre, de cafè, a les nits.

Estava concentrat en la seva feina urinadora quan, de sobte, sentí una remor estranya per la part del carrer que li cridà l'atenció.

—Qui cony tragina aquestes hores pel carrer?

Amb cura i ànsies de xafarderia recolzà l'escala d'esporgar a la paret i s'hi emparrà. A l'arribar dalt tragué amb precaució el cap. Malgrat la claror de la lluna quasi plena no pogué distingir del que es tractava. El poc que veié, però, l'esgarrià: una forma humana, però sense ser-ho, es balancejava, com caminant, carrer enllà, cap a la sortida del poble.

—Estàs segur que no era un home?

—Que no, mossèn Pere, que no ho era...

—Però fill, si era molt fosc. Et podries confondre...

—Que hi havia bona lluna, mossèn. Li juro que...

—No juris! A Déu no li agrada.

—Ah!

Mossèn Pere tranquil·litzà com pogué al Narcís i li féu prometre que no parlaria amb ningú de l'assumpte fins esperar, com a mínim, un parell o tres de nits més.

—Per què tant?

—Perquè vigilaràs.

—Cony!

—Que potser tens por?

—Qui? Jo?

—Au, au, vés que saps que Sant Celoni et protegeix.

—Home, sent així...

I el Narcís no digué res a ningú, ni als fills ni a la dona i menys als veïns. Aquella nit, però, al punt de les dotze, es llevà i posant-se les calces, sortí de puntes del dormitori. La Cenobita es despertà.

—On vas ara?

—A pixar.

—Ah!

I donà mitja volta.

En Narcís, a l'arribar a l'eixida, esmolà les orelles. No havia tingut temps de clavar els peus a terra quan sentí, espaordit, la mateixa remor de la nit abans. Tremolós aranjà l'escala i s'anà enfilant a poc a poc fins a poder treure els ulls i espia, intrigat i confós.

—Què recony deu ser això?

Una ombra allargassada, recta pel cantó dret i molt boteruda del cantó esquerre, avançava amb el mateix traç i direcció que la nit passada.

—Qui em va arribar a parir! Sembla un home, però no pot ser un home...

L'endemà, abans de missa primera, ja estava a la rectoria.

—Això és greu, mossèn, cregui'm.

—Però què has vist?

—Una mena de monstre que caminava així...

—Recony!

—Això és que jo vaig dir.

—Déu em perdoni, se m'ha escapat.

—Ah!

Decidiren, després de missa, el que calia fer, doncs l'església s'estava omplint de la clientela habitual d'entre setmana, o sigui les quatre o cinc velles rutinàries, la major-doma, el sagristà i en Pau, el llonze del poble. Era qüestió que no s'impacientessin i sospitessin alguna cosa al veure un retard mai abans sofert, especialment si aquest retard el motivava l'incrèdul del Narcís Rifa.

—Mira Narcís, vés a esmorzar i torna. Ja hauré enllestit.

La Cenobita es mirà capficada el seu home.

—D'on dius que vénis a aquesta hora?

—De missa.

La Cenobita es quedà glaçada, amb els plats a la mà i el mirar fix, sense pampallugues, vers al Narcís que, seient vora dels fogons, remenava el foc a terra com per fer alguna cosa. L'espetec dels tions era l'única fressa. La Cenobita no reaccionava. El Narcís s'impacientà.

—Cony fots? Vull esmorzar!

—Narcís, et trobes bé? Que m'amagues alguna cosa?

—Què collons he d'amagar? Gana és el que tinc!

—On dius que has anat...?

—A missa.

—Fotis...

I servint d'immediat l'esmorzar no li treia ull de damunt.

—Aquesta nit, a quarts de dotze, estaré a casa teva.

—Com vulgui, mossèn Pere.

—Faré tres trucs curts. Estigues a l'aguait.

—Sí, senyor.

—I procura que tots estiguin dormits.

—Sí, senyor.

El Narcís simulava roncar fluixet i al sentir els trucs establerts amb el mossèn, saltà del llit. La Cenobita botà.

—On vas ara?

—A pixar! Tinc pixera, ho sents?

—T'ho has de fer mirar, això...

—Sí, apa, dorm.

Però la Cenobita no dormí. Esperà que el seu home sortís del dormitori i el seguí sense ensorollar la nit. Es quedà garratibada al guaitar des del capdamunt de l'escala protegida per la fosca deshumanitzada del primer pis com el Narcís sortia de la cuina amb una espelma encesa i es dirigia decidit a la porta d'entrada.

—Per què no encendrà la llum?

Es quedà a punt de desmai quan descobrí la figura panxuda de mossèn Pere que entrava amb molta precaució i misteri a la casa.

—Ai, mare...

Mossèn Pere i el Narcís caminaren de puntetes, el primer seguint el segon, i s'adreçaren cap a l'eixida, a la part del darrere.

—No m'agrada gens això...

La Cenobita, decidida a esbrinar el que passava, d'un rampell es tragué la bata de dormir de color blanc, massa

criданera per fer d'espia i malgrat quedar tota nua no sentí ni un bri de fred. L'emoció i la xafarderia li mantenien el cos calent. Encastada a la paret anà baixant les escales, d'allà passà a l'eixida i trobà la porta mig oberta. Podria espiar a gust sense ser vista, però quan en Narcís s'apartà cap a la dreta per cercar l'escala, la Cenobita l'hagué d'obrir un xic més, la qual cosa provocà un inesperat corrent d'aire i un cop sec i un esglai col·lectiu.

—Què ha estat això?!

—No res, mossèn, la porta del traster que s'ha tancat de cop per mor del corrent d'aire.

—Espero no s'hagi despertat ningú.

—No ho crec.

A l'arribar a mitja escala en Narcís es parà en sec.

—Mossèn... ens hem quedat tancats a fora.

—Què vols dir?

—Quan aquest cony de porta es tanca així, li cau el baldó per dins.

—I com sortim ara?

En aquell precís moment, abans de donar temps a la resposta, se sentí la remor al carrer.

En Narcís empal·lidí.

—Escolti...

El soroll que arribava del carrer saltant la paret i desfent els nervis dels dos expectants i encuriosits homes era d'una claredat aclaparadora. Un soroll entre passes, arrossegament i lliscament d'una cosa indefinida. Un soroll entre anguniós, com de xiscla de llamborda al ser ferida amb suavitat per un cos estrany. Un soroll mai no sentit abans. El mossèn reaccionà ràpid.

—Deixa'm pujar. Ho he de veure això.

D'una embranzida, amb més agilitat de la que hom podia esperar, mossèn Pere s'enfilà per l'escala i aferrant-se al mur amb les dues mans aguaità vers on la fressa espolsava el silenci de mitja nit.

—Valgui'm Sant Galderic! Què és això?

Mentre, la Cenobita, tremolava d'impaciència, de fred, de xafarderia i també d'angoixa al saber la seva camisa de dormir a l'altra banda de la porta fermada, ella tota nua i tancada dins del traster i amb la irremeiable perspectiva de l'entrada de mossèn Pere amb intencions de sortir de l'eixida mentre en Narcís saltava per la tàpia per, donant la volta, entrar pel front i obrir la porta del traster. Passar per davant d'ella era l'única possibilitat raonable per abandonar la casa. No n'hi havia cap altre.

—Què farem mossèn Pere?

—No ho sé pas, fill. Deixa'm pensar...

L'ombra fantasmal s'anava allunyant carrer avall. L'ombra i el soroll peculiar que l'acompanyava. Un soroll com de gemec, de nyic-i-nyoc buscant-li, sense trobar-la exactament, una definició.

—Que em deixaria mirar una miqueta?

—Tu ja ho has vist altres vegades i no n'has tret l'entrellat. Em toca a mi, ara.

Per més que mossèn Pere, però, s'hi fixés i anés trepant la mitja claror de la lluna, no en treia l'aigua clara. A l'estona decidí baixar de recules per l'escala.

—Ja se'n anat. Ha desaparegut. S'ha fos. És ben estrany tot això.

—I ara, què fem?

—De moment entrar dins la casa, aquí fresqueja massa. La Cenobita s'esgarrià.

—Ai, Verge Maria, que vénen...!

A les fosques cercà amb desesper alguna cosa per tapar la seva nuesa més o menys voluminosa. Sols eines tocava, ni un trist sac. Els homes s'apropaven. La situació es tornava tensa per moments. Un respir. Els homes es pararen a pocs metres de l'entrada del traster.

—Miri, mossèn, entri mentre salto la paret i obro per dins. A la dreta hi trobarà l'interruptor.

—No triguís, fill, que només m'he tirat la sotana per sobre i se m'està ficant la fresca per tot arreu.

—M'afanyaré tot el que pugui, no pateixi.

El Narcís pujà l'escala amb quatre esgarrapades i assentant-se a cavall dalt la tàpia mirà a un cantó i a l'altre per assegurar-se que ningú no venia. I també, tot sigui dit, per saber si "allò" realment havia desaparegut. Un cop convençut s'esmunyí paret avall i, quan faltaven un parell de pams per tocar el terra, es deixà anar. Caminà amb tota mena de precaucions cap a l'entrada de casa seva. A l'arribar-hi agafà el pom de la porta amb l'esperança que el noi l'hagués deixat oberta. El sacsejà. Res. S'ennerviosí. Ho tornà a provar. Res. Allò estava ben tancat.

—Si se'm desperta la dona l'haurem ben cagada...

La lluna era plena i molt clara. Cap boira ni núvol enfosquia l'ambient. Començà a cercar per terra per si trobava alguna cosa com un filferro, un clau o el que fos que li permetés encabir-ho dins el forat del pany i li permetés donar-hi volta per alliberar la farregada fermadora. Per fi veié com una mena de ganxo prim. Respirà amb alleujament. L'agafà i el ficà on intuï que havia de ficar-lo. Començà a burxar, primer amb suavitat, després amb més força, i per últim amb desesper.

En Jaume era el fill gran del Narcís i la Cenobita i el que tenia la cambra damunt del portal d'entrada.

Es despertà al sentir una persistent remor. Obrí els ulls esverat i escoltà amatent.

—Sembla que volen entrar...

Aixecant-se a poc a poc s'apropà a la finestra, que sempre deixava oberta, i mirà avall.

—Collons! Un lladre. Ja et fotré, ja...

El primer pensament fou anar al traster i cercar la falç o l'escopeta de caçar. Esperaria a baix, al costat del interruptor a peu d'escala, que el lladre entrés i un cop dins, obriria el llum i li esbotzaria la caixa de les costelles amb dos trets.

Mentre, mossèn Pere s'impacientava.

—Si que triga aquest beneit! Quina mala pensada no posar-me roba dessota la sotana amb la fresca que avui fa.

Es decidí a entrar al traster. Palpà la paret fins a trobar l'interruptor i l'engegà. Un crit espantós,

—Aiiii!

d'esglai, inesperat, retronà per la cambra clavant al mossèn un ensurt de mort que li feu obrir els ulls amb esparverament mentre la gola se li eixugava i la llengua se li arrapava al paladar tapant-li la respiració que, al recuperar-la, serví per deixar anar un

—Aaaaaiii!

A la Cenobita, l'únic que se li acudí fou posar-se un braç davant dels pits com per tapar-los, sense aconseguir-ho, però, ja que se li escapaven per tot arreu, i amb l'altre braç tractava de tapar-se el llombrígol i un pam més avall. Arronsava els genolls com si se li escapés l'orina. Mossèn Pere a mida que s'anava asserenant, passat l'ensurt inicial, es quedà perplex i només se li acudí balbejar.

—Que bona estàs, Cenobita! Vull dir, què hi fas així i aquí, Cenobita?

—Ai, mossèn, quina vergonya més grossa...

I començà a sanglotar, i com més sanglotava més se li escapava tot de les mans.

Mossèn Pere s'anava atabalant.

—Però tapa't, dona!

—Amb què? Si aquí no hi ha res per fer-ho...

I començà a somiquejar amb desesper. La solució li vingué al mossèn com un llamp. Es descordà la sotana en un dir Jesús i la llençà a la Cenobita.

—Posa't això!

La Cenobita obrí uns ulls com unes taronges i quedà com enlluernada guaitant els atributs íntims i ara al descobert del mossèn. Al fermar la boca que li havia quedat oberta, la Cenobita mormolà:

—I vostè, mossèn...?

—Collons, és veritat!

Ara els esforços eren de mossèn Pere que, amb totes dues mans, tractava esborrajadament de tapar-se allò que no sona. Amb l'atabalament no s'adonà que s'obria la porta i entrava en Jaume, el noi gran.

—Mare!

—Fill!

—Valgui'm l'Esperit Sant!

Exclamà mossèn Pere fent esforços per no senyar-se.

Fora, al carrer, el Narcís burxa que burxa. I res.

Quan més entusiasmat estava amb la burxada sentí el nyic-i-nyoc que, pujant pel carrer, s'anava apropant i amb el nyic-i-nyoc l'ombra difusa i estranya. L'ombra llarga, recta d'un costat i boteruda de l'altre. El Narcís ho veié ben

clar: anava cap a ell directa i decidida. Fins i tot el Narcís veié que li espetegaven els ulls amb espurnes verdes.

Desesperat agafà embranzida i sense pensar-hi dues vegades es llançà amb força contra la porta que tant li havia plantat cara sense voler-se obrir. La porta s'esberlà i el Narcís caigué al bell mig de la llinda del traster cridant amb desassossec

—Em segueix! Em segueix!

Des de terra mirà implorant a tots els que el rodejaven amb cara d'esverats i perplexos.

—Feu alguna cosa! Salveu-me!

S'aixecà com abaltit. Fora de si veié la sotana de mossèn Pere que, arrapada fortament contra ella, la Cenobita premia. Li arrancà d'una forta manotada i ja amb la sotana a les mans es plantà davant del l'esbotzada porta, presentant-la com escut protector i amagant-hi el cap al darrera mentre xisclava convulsat.

—Vade retro, Satanàs! Vade retro Satanàs!

Ningú entenia res. Tothom es mirava amb esverament i desconcert. En Jaume tractà d'apartar son pare de la porta, que tan al·lucinat el tenia, per esbrinar què passava. Per acabar d'arreglar la cosa un sobtat corrent d'aire tornà a tancar la porta del traster deixant a dins, completament a pèl, a mossèn Pere i a la Cenobita. El Narcís tremolava sense deixar anar la sotana i cridant com un boig.

—L'ombra, fill, l'ombra que s'apropa...!

Tremolava i plorava com un infant poruc dins d'una cambra fosca.

L'ombra es parà enfront de l'esbotzada porta i, amb veu clara i joiosa, preguntà:

—Que esteu de conta, per aquí?

—No, Pauet, no és res. El pare, que no es troba bé.

—Ah!

Al Narcís se li passà tot de cop i recuperà la memòria de sobte. Baixà amb certa parsimònia la sotana que encara aguantava amb fermesa entre unes mans que ja havien deixat de tremolar i es quedà mirant de fit a fit al Pau, el llonze del poble que, amb un gran cove penjant pel cantó esquerre, que arrossegava, se'l guaitava amb aquella mirada perduda i que li feia joc amb la mitja rialla perpètua, plena de gotimalls de saliva, tan característica en ell.

—Pau! Fots aquí? D'on vén's?

—Del Ter.

—Del Ter? Què hi foties al Ter?

—Tractava de pescar la lluna.

—Que tractaves de fer què...!?

—De pescar la lluna, però se m'ha escapat un altre cop.

—Qui em va arribar a parir!

I tot se li aclaria al Narcís. Tan que mig recordà a la seva dona i mig recordà a mossèn Pere i mig reüllà la sotana que tenia entre les mans i guaità la camisa de dormir de la Cenobita a terra i mig veié la porta fermada del traster. D'una embranzida, calcada a la que li serví per esbotzar la porta d'entrada, es llançà contra la de l'eixida sense comptar que en Jaume, el fill gran, l'acabava d'obrir amb intenció de protegir sa mare.

El Narcís passà de llarg quedant mig estabornit al topar contra la paret del fons, ocasió que aprofità mossèn Pere, intuïnt la confusió, per sortir esboleiat arreplegant la sotana d'una esgarrapada, posant-se-la amb feines i treballs i tractant de cordar-se-la pel carrer banyat de lluna i aire fresc.

La Cenobita agafà com pogué la camisa de dormir de

terra, se la posà al revés amb el nervís, se la tornà a treure i se la tornà a posar bé i pujà escales amunt esperitada i fermant per dintre la porta del dormidor.

En Pau no perdia detall.

El Jaume, el fill gran, anà a la cuina a cercar una galleda d'aigua fresca i la tirà a son pare amb intenció d'espavillar-lo.

En Pau donava voltes sobre si mateix, sense deixar anar el cove, tractant de mirar-ho tot, de no perdre's detall, d'entendre alguna cosa.

Desaparegut el mossèn i la Cenobita, els dos homes de la casa estaven agenollats, l'un davant de l'altre, dins el traster de l'eixida.

El Pau cregué que la festa s'havia acabat. Aplaudí amb deliri i després, rasant-se la closca amb la mà dreta, mentre amb l'esquerra agafava el cove, passà per la porta esberlada de l'entrada i tirà carrer amunt, cap a casa seva.

Anava remugant o fent cantarella que venia a ser el mateix:

—El Narcís els ha enganxat... El Narcís els ha enganxat...

MERCENARIS

Marc Casanovas Ripoll

Quan un matí de setembre un diari local anunciava a portada que un encofrador andalús havia estat fixat per 500 milions de pessetes l'any lliures d'impostos per una empresa de la construcció de Tarragona, ningú no imaginava l'enrenou que hi hauria. L'home en qüestió, un pare de família de Sevilla a l'atur, que feia pocs dies que s'havia instal·lat a la magna Imperial Tarraco atret per una campanya institucional de la Generalitat que venia Catalunya com la meca del treball i del benestar, sortia a la portada del diari lluint una samarreta de la seva nova empresa tarragonina. «Ho donaré tot per Totxos Ben Arrengherats. Sempre havia somiat venir al vostre país. És la il·lusió de la meva vida poder treballar a Tarragona», havia manifestat el paleta. No cal dir que la notícia va convulsionar les redaccions de tots els mitjans de comunicació estatals i, en poques hores, el bloc de pisos que l'empresa tarragonina aixecava a la finca de la Savinosa (un assumpte molt obscur de comissions havia fet que l'espai, declarat zona verda per l'ajuntament feia uns anys, fos finalment edificat) es va convertir en un improvisat plató de televisió. L'encofrador, que s'havia afanyat a contractar un mànager del qual no se separava ni un instant, compareixia en horari

prime time en una roda de premsa per explicar els motius del seu fitxatge. Assegut entre l'amo de la empresa i el seu assessor, es va posar, davant de les càmeres, una samarreta imperi amb el logotip de la constructora. Va signar el contracte sota una pluja de flaixos, va aixecar una copa de cava preparada per a l'ocasió i, ben assessorat, es va limitar a dir que ara se centraria només en el seu nou treball i que el seu objectiu principal és que l'empresa pogués fer aquest any el màxim nombre de pisos possibles.

La contractació del paleta andalús, en ser el primer fitxatge multimilionari fora del món de l'esport, del cinema i dels grans directius de multinacionals, fou àmpliament analitzada per economistes, sociòlegs, polítics, periodistes i, fins i tot, el primer consell de ministres de després de les vacances de l'estiu hi va dedicar uns minuts. Com reaccionaria el mercat laboral davant d'una conjuntura d'increment desmesurat de sous? Amb aquesta pregunta tancava en Carles Francino el Telenotícies Vespre. I, sense cap resposta, els ciutadans anaren a dormir ignorant tot el que havia de venir. L'endemà, l'encofrador andalús era portada de tots els diaris, obria els informatius de la ràdio i televisió, acaparava tertúlies i, fins i tot, el New York Times hi dedicava una columneta per damunt de la notícia d'un nou atemptat de la banda terrorista ETA. El fitxatge del paleta va aixecar moltes protestes. Els primers en reaccionar van ser els jugadors de futbol. Reunits en la seva associació professional van exigir als seus clubs un increment dels sous. «Com podia cobrar un paleta més diners que ells?», havia manifestat un portaveu que es queixava també que, mentre el paleta no s'havia de moure de casa per guanyar tants diners, ells viatjaven contínuament i no podien estar

gens amb la família. A les crítiques dels futbolistes s'hi van afegir les de tots els esportistes professionals de l'Estat i, en una ràpida reacció en cadena, les dels seus col·legues europeus. El món del cinema i els protagonistes de les revistes del cor també van posar el crit al cel. Ben diferent s'ho va prendre la patronal de la construcció. Veient que l'empresa tarragonina, arran del seu nou fitxatge, havia conseguit diversos patrocinadors per als blocs de pisos que aixecava —fins i tot la companyia estatal de telefonia s'havia animat a posar publicitat els monos i samarretes dels treballadors de la constructora—, ja cotitzava a borsa i una cadena privada de televisió havia decidit retransmetre en directe, en un programa-concurs, la construcció d'una de les urbanitzacions que tenia en marxa, moltes empreses del ram van animar-se a fer contractacions milionàries. En pocs dies, el fitxatge de l'encofrador havia estat superat per un pintor marroquí que es veu que tenia fama de deixar unes parets impecables. Mil milions l'any, cotxe esportiu i una casa robotitzada de mil metres quadrats al Cap Salou. Fou l'inici de la bogeria. Els pisos, davant del notable encariment de la mà d'obra, van pujar de preu. L'increment dels costos de producció, però, es va contrarestar amb la col·locació de publicitat a les parets de les habitacions de les vivendes. Dormitori patrocinat per Iogurts Ben Bons. Bany amb la gentilesa de Caixa Segura. Jardí dissenyat per Ecològics SA. Malgrat això, el preu de la vivenda es va disparar i va provocar un efecte dominó en els altres sectors econòmics. L'exemple de la constructora tarragonina fou copiat ràpidament per diversos sectors de producció. Recollidors de fruita, dones de fer feina, mecànics, fusters, electricistes, professors, enginyers,

metges, infermeres, arquitectes, policies... tots els oficis van apuntar-se a la nova febre d'or. Ningú no t'arreglava un endoll que no fos per 250.000 pessetes pagades trinco tranco. I una operació d'apendicitis sortia per un quilet, es retransmetia en directe per televisió i els drets d'imatge i de la publicitat se'l quedava l'hospital i els metges que hi havien intervingut. Els serrallers van posar de moda els stage de pretemporada i entrenaven durant les vacances pels frondosos boscos holandesos. La lesió muscular d'un soldador rus de gran qualitat fixat per una multinacional era notícia de portada i els paparazzi competien a l'estiu per poder caçar en top-less la professora de grec clàssic de la Universitat Rovira i Virgili, que es veu que era la més ben pagada del país. Tot plegat, féu que els camps de futbol es buidessin. El diumenge era més emocionant veure en directe per la tele una operació a cor obert amb primes de 50 milions per metge o presenciar en el canal de la competència com mecànics italians, holandesos, brasilers i espanyols discutien en un taller per efectuar el canvi de motor d'un vehicle accidentat amb diagnòstic de sinistre total. Ningú ja no volia un autògraf del davanter ni del tennista de moda, sinó que entre les més preuades ara hi havia la rúbrica d'un agricultor rus que havia fet al Priorat un vi dolç molt apreciat entre els someliers. Fins i tot la classe política va sucumbir a la moda. Alguns dirigents intervenien als respectius parlaments amb l'americana plena d'eslogans comercials i més d'un president deixava inserir publicitat en els seus discursos de Cap d'Any.

Mentrestant, l'home que havia iniciat aquella bogeria, l'encofrador andalús, havia conseguit organitzar tot un imperi al seu voltant. Restaurants amb el seu nom, sales

de festa, hotels, urbanitzacions... fins i tot va popularitzar entre la canalla la seva samarreta imperi, un petit joc de mecano i una totxana-clauer. Els petits, a l'escola, somiaven ser paleta i a l'hora del pati, la pilota va ser substituïda per un grapat de maons i ciment. El daltabaix a aquella febre, però, es va produir quan, un bon matí de setembre, en una roda de premsa televisada que fou seguida per més d'un milió de persones, l'encofrador anunciava que deixava l'empresa Totxos Ben Arrenglerats de Tarragona per anar a treballar a una firma de la competència, que era de Reus, perquè li pagaven deu vegades més. "Mercenari!?", va titular l'endemà un dels diaris de més prestigi i que més havia contribuït a divulgar la vida d'aquell home. I el poble, que havia trobat en el paleta andalús el seu ídol i el pare de tot aquella riquesa inescotable, ho va considerar una traïció i un mal presagi perquè veien que la gallina dels ous d'or perillava si tothom es posava a exigir millores salarials.

EL MISTERI DE L'OBLIT

Abraham Mohino i Balet

Jardin des Plantes, París

Maties recorre la minúscula cambra de treball, invariablement, al llarg de dilatades estones. L'elegància senyorrívola que des de la juvenesa li ha merescut fama de dandi roman en la figura de Maties, mal que hagi desistit ja de massa polideses externes. Pensarós, imperceptiblement corbat sobre si mateix, es debat amb una fràgil memòria. Li cal un sol mot, precís i exacte, per cloure el poema al qual ha esmerçat els darrers esclats del seu ja envellit cor. Per-pe-tu. L'amfíbrac em queda curt. La llum llonguissa del carrer fa créixer ombres esbiaixades al damunt dels innúmers llibres que circumscriuen la cambra. A punt de tocar les nou del vespre: li arribaran esmorteïdes, com d'habitud, del llunyà rellotge de pèndol de la veïna del cinquè primera. Sonen. Una rialla de noia puja pel celobert. Les apagades remors de la nit van proveint-lo d'assossec, però sense quallar; Maties sent una tristesa insondable que li entela el cor. S'entregira. L'impuls ple de vivor que l'havia incitat al Poema, ara s'apaga un no-sentit extenuat. Una sola paraula el limita, l'atrapa en un estat de mudesa;

no sap encaixar-la al conjunt. Deixa vogir la ment en el passat. Les escenes li semblen tan distants, però, que ja no gosaria assegurar que les ha viscudes. Deixa anar un rictus amarg que li queda gravat uns instants a guisa de somrís. Trist protagonista de la pròpia història!, —mormola. Encén un cigarret. Arabescos blavosos es detenen en el sostre abans de difondre's. Exhala fum. Es ret a una fatiga fonda que li ve de dins. Per un moment, recolza l'espatlla, pel costat dret, al llindar, estiregassa el coll, fa una calada curta i esclafa la burilla en un cendrer. De seguida cau al sofà, rendit, dominat per un marasme extraordinari i una densa pesantor de parpelles. Somieja. Rostres desdibuixats, coneguts i anònims, habitaven un indret entre real i oníric, on va guanyant presència la pantera del Parc. La gambada llambresca d'aquell ésser obscur i lluent com una nit d'estiu concentrava l'atenció de Maties. La coneixia de sempre igual, gravitant sobre el cos contràctil, sense repòs. Circuïa un racó minúscul del seu hàbitat prefabricat, amb una anadura incessant i sofrent, sense objecte ni fi, que res no aconseguia de distreure. Maties s'atansava sovint al Parc per observar el ser esvelt i vesànic que n'era l'orgull. Afitorava les pupil·les injectades, l'abandonament dels maxil·lars entreoberts, el caient de la testa perseguidora; però la bèstia malaltejava, es mostrava impermeable al fit quiet i tens de l'home clenxinat, era inconscient de la murada i el parapet que l'empresonaven, i el món se li dissolia, extern a la singladura boja. Una ombra morent duplicava la frisança. Maties es preguntava quan defalliria la pantera.

* * *

Clarors matutines de març desvetllen Maties. Es

desperta amb un regust eixut de nicotina a la boca. Sent les pupil·les ferides, esparracades, com després d'una nit d'insomne; ombretes vibràtils li travessen el camp de visió. No vol fer-ne esment. Mecànicament s'atansa el full en què treballava, rellegeix el Poema, es detura en l'hemistiqui buit: i hi anota una sospita -immusteïble. El satisfà prou la troballa, però no la dóna per bona, té temps encara, pensa, per sospesar més possibilitats. Avui, el treball, la gent, tot queda enfora. Desitja pensar. El destrossa encara la tristesa aguda d'anit, més definida, però. Li resulta quasi sòlida, palpable. Amb escassa energia muscular, es redreça, fa dues passes. Es palpa la cara; la sensació de barba incipient el desagrada (encara la polidesa). Pren un got, l'omple, hi remulla la gola. Vira sobre els talons. La llum diürna fa més perceptibles els límits de la cambra. Amolla la corda del record (escandall?, soga?), car li plau aquest abandonar-se momentani. Maties es prem el pit: una fiblada dolorosa l'ha decantat. El dolor fa nítides les colors de la memòria. Maties dibuixa amb les mans el gest emperesit de rescatar Gertrudis de l'abisme. L'abstreu completament la imatge fulgent de l'oblit, quan els cirerers llevaven fulles i es perfumaven els dies d'olors silvestres, quan el passeig vespertí pel camí de sirga concentrava sencera llur agitació, quan l'estopa arrissada de Gertrudis es desvinculava de lligams, tot onejant al llarg de la blanca espatlla... el món rotava impertorbable; els camins s'entreforcaven.

A Maties li sobrevé el mot. Immarcescible, mormola amb satisfacció. Sap, per l'alleujament dolç que el transita, que és la paraula precisa que tant l'ha obsessionat. L'anota. Signa el Poema i el declama en veu baixa; mentre ho fa, una rara sensació el mena, un fosc pressentiment li ha anat

enterbolint el benestar passatger. Es redreça. Alça el coll de la camisa, hi passa i hi nua una corbata, se l'ajusta. S'apressa a posar-se l'abric. Tanca la porta de casa d'una estrebada. L'airet matutí el desvetlla bruscament. Les cames duen Maties al Parc dels Jardins, amb un determini que contrasta amb el seu estat lànguid, sorrer i temerós. El guien instints atàvics. Maties arriba al Parc. Enfila pel caminó que tan sovint ha terrejat amb tarannà ocios, acompanyat per la fressa sonora dels freixes i dels pollancre vertebrats per ventims juganers. Piuladissa d'enganyapastors. Maties esguarda sense esma el rellotge; les nou. S'aproxima a la lleonera. S'hi aboca. Fixa la vista al quadrant on l'animal solia acorriolar el seu destí; no hi és. Segueix amb la mirada nerviosa, i amb un punt de por cervical, cada racó del clos, cada marge enreixat. Rialles irreflexives de criatures que van a escola es barregen amb el neguit creixent de Maties. Ni rastre de la pantera. Excitat, Maties va a l'encontre del vigilant del Parc, a qui requereix per la Pantera. L'homenet, de cap desproporcionat, curt de cames i galtes xuclades, li confirma la sospita. La fera havia mort aquell vespre a les nou, la captivitat l'havia embogida perillosament. Revifen en el pit de Maties ardències feridores. Maties contempla l'espai tancat amb terror: abandonat, buit, li causa feredat i estranyesa; tan aviat li sembla un erm remot com un escenari conegut. Maties remira l'indret, que li cobra una nova, dura dimensió de desolació.

AUTOBIOGRAFIA D'UN PAGÈS (FRAGMENT)

Josep Màdico i Bosch

Aquesta història és fruit de la imaginació.
Qualsevol semblança o coincidència
amb persones reals és pura casualitat

Degut a la manca de documents antics, mai no he pogut esbrinar quin era el cognom vertader de la família. Al meu pare, que era de cal Remullat, els del poble li deien Pagès, que era el seu ofici. A l'avi, que no vaig arribar a conèixer i també era pagès, li deien Palau. Devia procedir de qualsevol lloc on hi havia un palau, almenys en la seva fantasia, puix que el pare sovint explicava històries que havia sentit explicar al seu pare i que ningú no entenia prou bé. El cas és que, al enregistrar el meu neixement, van optar per donar-me el cognom de Pagès. Avui penso que per sort meva. De no haver estat així, avui seria el doctor Remullat.

El cas de la mare sembla més clar; era de cal Petit, cognom que segurament provenia d'un renom antic. Va néixer a Ulldemolins. La família tenia terres i tant el seu pare com el seu avi feien de pagès i eren ben crescuts. També una bona colla d'oncles i ties que tenia eren de bona estatura i gairebé tots vivien ocupant totes dues bandes del carrer

Petit. L'oncle Sisquet, que era el més vell, recordava haver sentit dir, que el seu avi era el més petit d'una gran família.

Per arrodonir-ho, per nom van posar-me Pere, perquè no es podia trencar la tradició de la "dinastia" dels Peres de cal Remullat. I així tenim que les meves inicials són PPP.

Vaig néixer a Albarca, a la mateixa casa on va néixer el meu pare i després d'aquest esdeveniment, en aquell llogaret va acabar-se el món, perquè allí no hi ha nascut cap ésser humà més.

De petit recordo que guardava cabres i m'enfilava per les roques dels voltants buscant nius d'ocells. Un dia vaig arribar a dalt de tot, a l'ermita de la Mare de Déu del Montsant, i pel camí vaig trobar un xiulet de metall amb una cadena de plata molt llarga, que devia haver perdut un excursionista. Segurament vaig estar molt temps fora de casa. La cadena se la va quedar el pare, però em va salvar de la bufetada que, segons ell, em mereixia. El pare de seguida va sortir a buscar la mare que, segurament com una desesperada, anava per aquells entorns per trobar-me a mi. En tornar al poble, la mare va córrer a l'església a posar un ciri a algun sant i després, a casa, va fer per a mi una bona tassa de xocolata molt espessa, com si fos un dia de gran festa. A la fi, l'aventura no em va sortir malament del tot, però en vista de l'enrenou que es va armar no em vaig escapar mai més.

Una de les meves activitats era també esgarrapar la terra de més avall del poble, on trobava pissarres de quars transparent i ja en tenia una bona col·lecció, que malauradament ha desaparegut. Com també ha desaparegut la cadena de plata amb el rellotge de butxaca que el pare portava els diumenges quan anava a missa.

El pare anava sovint, amb l'euga, el carro i el gos, a l'hort que tenia sota d'una font molt petita amb una bassa que recollia l'aigua. Allí vaig aprendre a nedar i de tant en tant podia jugar amb la Llucieta, una nena de la meva edat, d'una família de Cornudella, que tenien l'hort uns deu minuts més avall. Quan jo era a l'hort tocava sovint el xiulet, que sempre portava lligat als elàstics amb un cordill vermell. Si els veïns hi eren, aviat compareixien la Llúcia i la Llucieta. A mi em saltava el cor d'alegria perquè al poble no tenia ningú per jugar.

Aquell xiulet encara el tinc, la Llucieta també. El xiulet està igual de lluent, però ja no el faig servir per comunicar-me amb la dona, ara tenim un mòbil cadascú. La Llucieta ha crescut bastant i després de tenir dues filles, ja no està tan primeta com en aquells temps.

D'aquell hortet del pare en sortia una mica de verdura, que la mare anava a netejar a la font del poble, en venia als veïns i deia que aquests eren els únics dinerets que veia. El pare també anava a un tros de secà que tenia més amunt, amb uns marges que s'ensorraven sovint, perquè eren fets amb pedres arrodonides. Ell parlava poc, però quan explicava que havia hagut de refer un marge, la mare deia que li sortien dimonis per la boca.

Al tros de secà no m'agradava anar-hi, era molt avorrit. Sols s'hi feien ametlles. Sovint havia sentit dir que eren les millors del món i, tots els anys, els sacs s'apilaven als baixos de casa fins que venien de fora a buscar-los. El pare devia treballar molt, perquè anava molt corbat, portava faixa i es queixava sovint dels ronyons.

La mare tenia cura de les feines de casa, i es passava moltes hores asseguda davant la porta del carrer: cosint

alguna peça de vestir, fent mitja, i sovint xerrant amb alguna de les poques veïnes... Segurament també somiant poder deixar un dia el poble i anar a la ciutat.

La família va restar al poble fins que vaig entrar a l'edat d'anar a l'escola, i així va ser que els meus pares o, més ben dit, la meva mare va decidir anar a viure a Reus, no a Cornudella, que és més a prop i també hi ha escola. No, havien d'anar a Reus, on el meu pare segurament no hi havia estat mai.

Recordo haver sentit explicar que érem la família més jove del poble. Un parell de matrimonis que hi restava, no tenien fills, o havien marxat a treballar en alguna ciutat. També hi havia dues vídues i un pastor vell que vivia amb les seves cabres. El pobre dormia en un racó de la quadra, perquè al pis de damunt hi entrava aigua quan plovia i les finestres no es podien tancar. Les dues vídues vivien soles, a mig carrer l'una davant de l'altra, però no es parlaven des de feia anys i ningú no en sabia el motiu. Tothom les trobava antipàtiques. Una era pell i os, portava sempre un mocador negre al cap, i una faldilla mal apedaçada que li arribava als peus. Un dia la vaig veure pujant de la carretera, amb un fardell a l'esquena i una escombra nova, que li devia haver portat l'ordinari, que un cop a la setmana parava a la cruïlla de la carretera de Prades. En la meva imaginació, la veia volar per aquells entorns a cavall de l'escombra.

L'altra dona, la de la casa del davant, era molt grassa, gairebé no passava per la porteta de la seva escala. Ho recordo perquè ja li havia petat la cremallera de la faldilla i algun botó de la brusa. Deien que sempre tenia un porró ple de vi damunt la taula. Tenia la cara molt vermella i

una piga al nas, que per a mi li pertocava a la seva veïna.

L'home d'un d'aquells matrimonis que restaven al poble era el batlle. Habitava la millor casa, i sempre el veia amb la clau de l'església a la mà, que era molt grossa. Tots els dies hi entrava, a l'església, i sempre es queixava, que a la teulada hi havien goteres i que ningú ho adobava. No sé què hi anava a fer allí dins.

De tant en tant venia un capellà amb moto. Aquell dia, sempre era diumenge, el batlle em deixava entrar amb ell a l'església i em deixava estirar la corda per fer tocar la campana. Tothom anava a missa i s'omplien dos bancs. Sols el batlle es quedava a fora fumant un cigarret i la "bruixa" es quedava a casa per no coincidir amb la veïna.

* * *

Anys més tard, un dia que vaig tornar al poble, sols hi havia el batlle i el vaig trobar que encara s'aguantava, amb unes espartenyets que li deixaven sortir el dit gros d'un peu i, naturalment, amb la clau de l'església a la mà. Primer no em va reconèixer, després em va explicar moltes coses del poble: dels conreus que es perden; de les cases que cada dia en cau una; de la font que uns "gamberros" (brètols) van embrutar; de l'església, que la teulada té teules trencades i ningú les adoba... La dona se li havia mort. El Ramon, el pastor, el va enterrar ell mateix darrere l'església, i em va ensenyar la creu que li va fer del seu bastó. També em va ensenyar la fossa mig feta, al costat de la pedra on està enterrada la seva dona, i no va dir res més; una llagrimeta li va enterbolir els ulls.

Després, caminant per l'únic carrer del poble, el vellet va continuar: els altres havien marxat tots, la Sefa i la

Clotilde, les dues vídues, havien acabat a cops de bastó i d'escombra. A la Clotilde, la van haver de portar a algun hospital amb un ull molt mal parat, i no l'havia vist mai més. La Sefa va desaparèixer quan va venir la Guàrdia Civil al poble, i tampoc no la va veure mai més.

A la porta de la casa que era de la Clotilde, hi faltaven algunes pedres, com si l'haguessin volgut fer més ampla per passar-hi ella. Però també en faltaven moltes altres de pedres, i part de la teulada i tot. La porta gran restava tancada i la gattonera oberta, d'on en aquell moment, i com un llamp, va sortir un gat negre que va entrar a la casa del davant, per la porta que estava reventada. En la foscor de dins, vaig veure els ulls del gat, al costat d'una escombra vella amb la canya trencada.

El batlle va dir-me encara que tot allò no ho trobava tan romàntic com jo, que si un dia venia un americà i volia construir allí mateix un “rasquecielus” (gratacels), ell, com a alcalde, li'n donaria permís, tant si pega amb l'entorn, com no. Aquí manca gent, va dir. El pobre home esperava un miracle i somiava veure revifar el poble, mentre les cases, i gairebé l'església i tot, s'anaven enrunant.

* * *

Els preparatius per al nostre èxode van durar setmanes. Els pares discutien sovint. Segurament parlaven de diners i un dia vaig veure una llibreta vermella, que tenien molt amagada i hi donaven molta importància. Parlaven de Reus, de cases barates, de parents, i que jo ja em feia gran per començar a l'escola.

A la fi, un dia els pares van començar a carregar el carro que teníem per anar al tros; capsos, matalassos, fardells de

roba... Tot el que s'hi va poder fer cabre. Pel damunt, el pare encara hi va posar dos sacs d'ametlles i un de patates. Va tapar-ho tot amb una borrassa nova que feia poc temps havia comprat, i orgullós, va dir: "Mira, ara sembla que tinguem una tartana." La mare va dir que més aviat semblava un carro de gitanos. El batlle, que sabia tot el que succeïa al poble, va dir que amb tanta càrrega no arribaríem gaire lluny i que la pobre euga, d'un temps ençà, feia mal aspecte i coixejava. Però res no va aturar el meu pare, que ja s'havia pres la iniciativa com si hagués estat idea seva.

Era a la primavera, els dies eren llargs i al pare li havien dit que, si matinàvem, es podia arribar a Reus en una jornada. Ens vam aixecar a punta de dia. Plovia. El pare devia haver dit una de les seves paraulotes, la mare es va enfadar, jo em vaig posar a plorar i es van despertar tots els veïns. Devia ser la nerviositat que sol haver-hi quan s'embrèn un viatge. Tot el poble va sortir al carrer, tal com havien sortit del llit, amb pijama o camisa de dormir. D'això sí que se'n recordava la mare molts anys després, i no parava de riure quan ho explicava. Deia que va ser el primer i potser l'únic carnaval que s'ha fet al poble.

Els veïns, principalment el batlle, ens van animar i el més important és que alguns d'ells ens van ajudar a frenar el carro, fins arribar a baix a la carretera. D'altra manera ens hauríem estimbat. El camí que baixa del poble amb els seus retombs semblava un rierol, tot anava d'aigua i els frens del carro havien perdut eficàcia.

No recordo el que va succeir en arribar a la cruïlla; quan hi penso, però, no em costa gens d'imaginar aquells personatges, i no sé si posar-me trist o riure. Devien ser

sis o set, amb vestit de dormir, mullats de cap a peus, acomiadant-nos i desitjant-nos tot el millor per al futur... Els pares devien agrair l'ajuda i sense perdre temps ens posàrem a fer camí.

Aviat es va perdre el poble de vista, va parar de ploure i ja es deixava entreveure que sortiria el sol. Poc després, en aquell indret que prou bé coneixíem, el pare va fer una corredissa cap a l'hort per anar a buscar el cantir i una mica de verdura fresca. També l'hort es va perdre de vista darrere nostre. Per sempre.

Bé, per sempre no; el que era l'hort, avui és un terreny abandonat, la bassa està esquerdada i plena d'esbarzers, però encara hi ha alguna granota. A la fonteta, algú hi ha fet una cisterna, i sota la figuera han posat una taula i bancs de pedra. Dels altres arbres que hi havia, no en resta cap, però l'indret és acollidor, i ens agrada anar-hi a la tardor quan hi ha figues. Hi anem amb la família de Cornudella, a fer un arròs de conill que m'entusiasma.

En entrar a Cornudella vaig fer sonar el xiulet tan fort com podia i molta gent va sortir a la carretera per veure'ns passar. La Llúcia, de l'hort veí, va venir a dir-nos adéu. La Llucieta devia ser a l'escola i no va sentir el xiulet.

No vam parar fins a l'hostal del Pubill per menjar quelcom, nosaltres i el pobre animal. Fins allí, la carretera baixa suaument i no anàvem malament de temps. Estàvem força animats, principalment l'euga i jo, perquè no sabíem el que ens esperava.

Des d'allí, poc després de passat el pont del riu de Siurana, la carretera s'empina cap al coll d'Alforja, i del que ara ve sí que me'n recordo. Mai no m'ha calgut preguntar res a la mare referent a aquella pujada; em sembla que allí

em vaig despertar de veritat.

Tots empenyíem el carro i l'euga coixejava ja de debò. El pare aviat va deixar de donar-li bastonades, perquè no podia fer-ho mentre empenyia. Sols de tant en tant deixava anar algun reneç, que l'animal prou sabia què volia dir, i la mare s'enfadava perquè el nen no havia d'haver-ho sentit. Després de cada tomb la pujada és més forta i no s'acaba mai. El pare, a qui mai havia vist suar tant, deia que si ens paràvem no hi hauria qui ens fes arrencar altra vegada. Ell no deixava de vista la maneta del fre, perquè veia que l'euga flaquejava sempre més. La mare, que no deia res, empenyia per l'altre costat, i jo ajudava el que podia, i també suava.

A la fi vam arribar al coll, era ja ben entrada la tarda, i semblava que cap obstacle d'importància no podia impedir la nostra arribada a Reus. Encara que fos després de fer nit en algun poble. L'euga no podia saber que en arribar a dalt, la carretera ja no pujaria més. Jo estava embadalit; per primera vagada vaig veure el mar; lluny, com un ratlla blava a l'horitzó, i per l'altra banda la serra del Montsant, amb tota la seva llargada.

El pare, que portava el rellotge amb la cadena, va dir que teníem temps per fer un traguè d'aigua i que estava molt cansat. Ell va ser el primer a deixar-se caure damunt l'herba fresca, després la mare. Jo em vaig quedar mirant l'euga que tenia la pota malalta una mica aixecada i no tenia esma per pasturar. Poc després, amb el carro enganxat, li van flaquejar les altres tres potes i va caure amb un soroll estrepitos.

El pare es va aixecar, segurament massa de pressa, i a l'acte va caure desmaiat. La mare, que moments abans ja es veia a Reus, no sabia què fer, si atendre el pare o l'euga. Va cridar: "Aigua, aigua!" Jo, amb el càntir a les mans vaig

córrer el que podia, vaig ensopegar, el càntir es va fer miques, l'aigua es va filtrar a la terra, i en veure el que havia passat i amb un genoll que sagnava, em vaig posar a plorar. La mare cridava ara: "Quina tragèdia, Déu meu! Quina tragèdia!" Amb tot, el pare es va reanimar i va preguntar què havia passat. La mare també estava plorant.

El pare i jo, en acostar-nos a l'euga, veiérem que per moments deixava de respirar. Amb molt d'esforç vam aconseguir separar-la del carro, la mare també va ajudar. La pobra i fidel euga segurament s'havia trencat un parell de costelles i allí la teníem ja morta i amb els ulls molt oberts, com si ens volgués demanar perdó.

De tant en tant segurament devia passar algun vehicle per aquella carretera. Però aquell replà de dalt del coll d'Alforja queda una mica amagat darrere uns matolls, i ningú no es podia imaginar que allí, en una família que acabava d'abandonar la seva llar, succeïa una tragèdia.

El pare havia carregat alguna eina de pagès i així va poder fer un bon clot. Sovint deia que no podia més, que el cor li bategava com mai, però el clot el va deixar per enllestit i els tres vam arrossegar l'euga fins a fer-la caure a la fossa. Va ser molt trist.

A mi em van enviar a la carretera, per si passava algú que ens pogués ajudar. La mare, que es veia caure la nit al damunt, anava per aquells entorns buscant un aixopluc. El pare, amb la pala, penosament i sempre amb més lentitud, anava tirant terra damunt del cadàver. Mentrestant, la mare, havia posat ja un matalàs i unes mantes sota el carro i el pare s'hi va deixar caure sense dir una paraula. La mare va acabar d'enterrar l'euga, i jo després de menjar alguna cosa em vaig posar a dormir al costat del pare, que es queixava d'unes punxades al pit i es veia molt pàlid.

La nit devia ser molt llarga per als meus pares... A punta de dia la mare es va posar a la carretera per parar el primer que passés. Per la banda del Priorat se sentia, feia ja estona, que pujava lentament un camió. Per sort va parar, no sé si perquè necessitaven aigua per al radiador, que treia fum com una màquina de tren, o perquè van veure la mare plorant. Era un camió atapeït de porcs que portaven a l'escorxador de Reus, i no podien perdre temps. Amb tot, va baixar de la cabina un home que va resultar ser el veterinari. Es va mirar el pare, que no s'havia aixecat de sota el carro, li va prendre el pols, i va dir que si el deixava allí no se'n sortiria. Sense més paraules, entre tots el van ajudar, el van introduir a la cabina del camió, i aquest es va perdre a poc a poc carretera avall, deixant una intensa mala olor, camí de l'escorxador.

Tot va anar tan ràpid. La mare encara el va poder acomiadar encomanant-lo a tots els sants que coneixia. El veterinari va dir algunes paraules que la mare no va poder entendre, perquè el conductor havia posat ja el motor en marxa, i els porcs brogien de valent. Ens vam quedar paralitzats veient el camió sempre més petit, carretera avall. El soroll i la pudor també van desaparèixer aviat. "Què serà de nosaltres, Déu meu Senyor!", deia sovint la mare. Amb un esglai va dir que tots els papers del pare s'havien quedat al carro i que ningú no sabia d'on venia ni qui era. Això la va preocupar molt, però també deia que el veterinari era una bona persona.

No sé ben bé com va anar tot. El cas és que en el transcurs del dia les nostres coses i nosaltres vam fer cap a Alforja. El carro es va quedar allí dalt i, anys després, n'he vist algun ferro, les fustes estaven cremades i les rodes

havien desaparegut. Vaig poder desmuntar la maneta del fre, que guardo com a record d'aquell viatge que va ser tan determinant per a la família i principalment per a mi.

Passats uns dies, després d'investigar, ens van dir que a Reus per aquelles dates havien enterrat un home amb cara de pagès, que portava faixa i de qui no sabien ni el nom ni la procedència.

La mare no es va veure amb cor d'anar a viure a Reus sola, també perquè a Alforja ens van atendre com a germans. El batlle, el capellà, els veïns, tothom ens va ajudar. A la mare li van donar feina a hores a l'església i a l'ajuntament. També ens van assignar, amb caràcter provisional, una casa que feia temps estava abandonada.

Igual que a Albarca, havíem d'anar a la font a buscar l'aigua i van passar uns mesos fins que vam tenir corrent elèctrica. Amb tot era un pas endavant comparat amb el nostre poble, on la mare no va voler tornar, perquè en la seva memòria veia al pare, com sempre, amb les seves feines.

Més endavant, el metge del poble, que havia perdut un fill fent espeleologia per les coves d'aquells entorns, em tenia per cuidar el jardí. Aviat anava dient que era el meu padrí, i em va empènyer i ajudar a fer el batxillerat com a alumne extern de l'institut de Reus.

Els anys van anar passant, el padrí em va matricular a la facultat de Medicina de Barcelona, i em va facilitar una habitació a casa d'una germana seva. Em va doldre molt deixar els amics, però sempre que tenia vacances anava al poble i era ja l'assistent del doctor.

Mentre, havíem aconseguit posar una creu al cementiri de Reus amb el nom del pare.

CALFAR-SE EL CAP?

Joan Carles Ventura Martínez

Als filòsofs...

Anys fa, un savi molt savi vivia tot sol en una cova al peu d'una vella muntanya. El savi molt savi era gairebé tan vell com la vella muntanya, i la seua pell, com la d'ella, s'havia erosionat amb el pas del temps. Els cims de l'ancià també estaven coberts de neu, de neu blanca i deslluïda com la que tots el hiverns cobria les penyes i els cimadals de la muntanya...

El vell ermità, com tots el coneixien al poble més proper, restava sempre meditant al fons del seu forat. Dia i nit, il·luminat per la claror d'un ciri tot esquifit, sospesava amb deteniment les qüestions més difícils i enrevessades que es puguen imaginar.

Tanmateix, no sempre havia viscut en aquella cavitat. Havia nascut feia molt de temps al poble que hi havia 200 metres més avall, i des que era sols un infant, havia demostrat proeses mentals d'excepció. Als dos mesos parlava ja vint idiomes, llegia l'Ulisses de Joyce i sabia fer equacions i integrals. No obstant això, des del principi, alguna cosa anava mal amb el seu cap; quan aquest assolía una temperatura superior als vint-i-un graus centígrads,

era totalment incapaç de reflexionar. Així doncs, per explotar de la manera més encertada els seus talents, se n'anà a viure a una gruta sota la muntanya on hi havia la temperatura ideal.

Allí dins d'aquell forat, sovint, solucionava misteris d'allò més elemental; problemes senzills sobre els quals la gent del poble li venia a consultar. De vegades arribaven al seu cau preguntes importants vingudes de molt lluny; de terra endins, de mar enllà... Però, normalment, es dedicava a resoldre allò que podríem anomenar els grans dubtes de l'ésser humà; tots eixos enigmes que mai fins aleshores no s'havien solucionat...

La seua saviesa era tan gran i plena que tot, absolutament tot, s'ho podia explicar. Un bon dia, però, mentre es trobava meditant tot sol, arribà al seu amagatall un borratxo molt borratxo entristit i contrariat. Duia una ampolla de vi buida a la mà, i se la mirava desconhortat.

—Què li passa, senyor borratxo? —preguntà el vell un poc atabalat.

—He sentit dir que vostè és un savi molt savi, i que tot el que es pot saber vostè ho sap... —digué el borratxo tot tremolant de costat a costat.

—Això és cert... —afirmà el savi amb immodèstia.

—...doncs jo sóc un borratxo molt borratxo i m'ha sobtat de sobte un dubte existencial... —llavors, mirant l'ampolla amb solemnitat, el borratxo molt borratxo preguntà:— les coses buides estan realment buides, o massa plenes de no-res en realitat?

L'intel·lecte de l'ancià començà a funcionar; contemplà la qüestió des de tots els possibles punts de vista (des del teològic a l'antropològic, passant pel psicològic i el semi-

òtic), l'enfocà des dels diversos angles d'enfocament (des de l'obtús fins al recte, passant per l'agut i per l'angle de refracció), descompongué en factors senzills la pregunta i després l'analitzà. Però, tot i això, no va trobar la resposta d'aquell enigma tan inquietant...

—Si una cosa està buida —pensà— no pot estar plena de no-res. Tal volta, sols quan està plena de no-res es pot considerar buida...

Allò prenia caire de ser un repte difícil de veritat...

—Potser totes dos premisses siguen reals —continuà—; tal volta buit i ple de no-res siguen expressions equivalents...

L'explicació no resultava massa convincent.

—No! —exclamà entre dents malhumorat—, si una cosa està plena no pot mai estar buida; seria una contradicció en termes. Ha d'haver-hi una resposta...

Aleshores, es produí el col·lapse; el seu cap s'havia anat escalfant i escalfant de tant de pensar, fins que, finalment, la seua ment es va eclipsar. La pregunta sense resposta ressonava de manera infinita entre les parets de la seua closca cerebral i una buidor sobtosa l'impedia cavil·lar...

El borrarxo, per la seua banda, feia bona estona que s'havia adormissat. I, ara, tranquil·lament, roncava de valent col·locat de manera algaràbica contra una de les nombroses roques del cau de l'ancià.

“Les coses buides estan realment buides, o massa plenes de no-res en realitat?”

La qüestió dansava frenètica entre les neurones del vell cap, però ell no era capaç de contestar-la. Tenia les galtes roges i els ulls plorosos d'esforçar-se, la seua temperatura cranial només feia que pujar i pujar. L'eixia fum de les ore-

lles —no és cap exageració— i pareixia que anés a rebentar.

Tot d'una, s'alçà d'on no s'havia alçat en vora cinquanta anys i es dirigí a corre-cuita cap al cim de la muntanya que hi havia sobre el seu amagatall. Allí, la fredor era molt intensa i podria tornar a rumiar sense problemes...

Les seues cames engarrotades gairebé ja no se'n recordaven de camejar, els seus braços fibrosos no el podien gairebé sostindre i el vendaval feia onejar el seu cos magre com una milotxa desbocada. Però fent un encomiable esforç, de mica a mica, hi va arribar. La gelor del cim de la vella muntanya refredà aleshores les seues idees, i tot seguit, el cim s'omplí d'un dens baf. En baixar-li la temperatura per sota dels vint-i-un graus, el vell s'hi posà de nou, a meditar...

Al matí següent, el savi molt savi aparegué en la seua cova amb la calba congelada. Tot arreu de la vall la neu s'havia desfet i, inesperadament, hi havia arribat la primavera...

Una volta en la cova, despertà el borratxo molt borratxo (el qual, ja no era un borratxo molt borratxo —tot cal dir-ho—, sinó un ressacós molt ressacós) i li digué quan obrí els ulls:

—Tinc la resposta a la teua qüestió...

—Eh? —féu el ressacós amb veu d'estar encara molt ressacós.

—...les coses buides estan buides simplement; si estiguessen massa plenes de no-res, seria contradictori que se les omplís... entens? Mira, si una cosa està buida, vol dir que pot ser omplerta amb qualsevol cosa (fins i tot, amb no-res), mentre que si està plena de no-res, aleshores no es pot ja omplir amb res (i molt menys amb no-res). Ara bé, com s'ompli una cosa de no-res? O... com es buida una

cosa de no-res? Es dedueix llavors que estar buit o ple de no-res, dóna exactament el mateix... El teu dubte era una paradoxa i, com totes les paradoxes, no té cap solució...

—Aleshores, no és cert que ho sàpia vostè tot? —replicà l'exborratxo molt borratxo badallant.

—He sabut que la teua pregunta no tenia resposta...

—Això ja ho sabia jo abans d'entrar...

—I per què m'ho has preguntat? —s'enfadà el vetust ancià no podent-s'ho explicar.

—Doncs veurà, feia fred aquesta nit i pensí que podia, tal volta, calfar-me amb l'escalfor del seu vell cap...

EL FUMADOR

Jordi Martínez Ferré

La cigarreta es va encendre de cop, responent a les carícies en roig de la flama del llumí, i les quatre parets de l'habitació van espurnejar durant un segon seguint les ordres d'aquella primera brasa. Després, arrossegant-se cap al sostre, un collaret d'aire gris es va retorçar sobre ell mateix i es va elevar un parell de metres per confondre's amb el núvol tupit i dens que flotava al voltant de la bombeta. Ja havia perdut el compte dels paquets que s'havia fumats i encara no en tenia prou. No seria la darrera cigarreta.

Assegut a la seva butaca de pell, amb un terrible alè de cendrer i el bigoti clapat de nicotina, en Ramon es limitava a mirar l'extrem encès del seu ros. Semblava terriblement indiferent o potser, només ell ho sabia, absolutament extasiat. No parpellejava, no mirava enlloc, no separava els llavis més que per fermar la cigarreta... Estava congelat en un glaçó de quitrà i de nicotina. Si algú l'hagués pogut observar hauria descobert que els seus moviments es veien limitats a aquells directament relacionats amb les davallades del fum dins el seu cos.

Res no semblava viu en aquell lloc tret del tabac i, allí assegut, en Ramon donava una imatge estranya i

torbadora. Es cobria el cos amb uns calçotets llargs i una samarreta de tirants. No duia el seu rellotge suís, ni mitjons, ni sabatilles i ja no semblava ell, s'havia abandonat. El seu cabell es rinxolava o s'ajeia arreu del crani oliós i era evident que feia més d'una setmana que no s'afaitava, però allí, ofegat en un mar de cigarretes consumides, la deixadesa que presentava la figura d'en Ramon no es feia pas estranya. Era la postura escaient.

Les olors pesades i llefiscoses de dotzenes de paquets de ros i d'una vintena d'havans s'havien incrustat a cada moble, cada quadre i cada racó d'aquell despatx enrrint l'ambient i ocultant, amb prou feina, la pròpia olor corporal d'en Ramon. Ja feia una setmana i mitja que no sortia d'allí i les altes temperatures de l'agost el castigaven constantment amb ferrades de suor agre que s'embafeaven contra les parets fent difícilment habitable el limitat espai físic de l'estança.

Però a ell tot això li era ben igual. Malgrat la xafogor, malgrat el fum i malgrat la sentor, en Ramon seguia immers en una indiferència sorprenent. Les petites molèsties sensorials (la poca llum natural, el regust a cremat dins la gola i l'asfixiant fortor de l'aire) havien deixat de destorbar-lo el tercer dia de reclusió, i es convertiren en part d'aquell escenari eremític i desagradable on s'havia abocat la seva vida. Ara tot era perfecte. Per fi, tot rutllava. Les coses eren com havien de ser...

La cigarreta que tenia a la boca va cremar-li lleugerament els llavis deixant-hi una llaga rodona i dolorosa. El tabac s'havia consumit fins arribar el filtre i ell no se n'havia adonat. Encara llavors, amb la ferida recent oberta i la pell aixecada, en Ramon no va reaccionar. Només va separar

els llavis, va deixar caure el que quedava del paperet marró del filtre i va encendre una altre cigarreta mentre el cos li responia amb un nou atac de tos.

En Ramon es va empassar unes gotes de saliva esgrogueïda i va continuar fumant. Aquelles sanglotades malaltisses l'acompanyaven des de feia dos dies i ja no el sorprenien gens. Els primers cops, quan encara dedicava llargues estones a analitzar el seu estat físic, en Ramon havia considerat les taques fosques que se li estaven acumulant als pulmons des d'una òptica plàstica. Així, s'havia imaginat les gotes negres que es condensaven dins el seu aparell respiratori com un dels quadres d'en Pollock, plens de línies creuades sense ordre ni sentit aparent, i, tanmateix, atractivament desordenats. L'única diferència amb aquelles pintures, era la condició monocromàtica de la seva immundícia.

Ara ja no perdia el temps investigant la seva decadència, ja no li calia. El tabac se li havia entorpit a l'ànima bloquejant qualsevol impuls tret del de fumar, igual com, lenta però constantment, se li enganxava a les venes alentint la circulació de la sang. Vivia per i a base de tabac i allò era tot el que necessitava. La raó ontològica de la seva existència.

La cigarreta que duia a la boca es va apagar i en Ramon va estirar el braç dret per agafar el darrer havà que li quedava, el vestigi definitiu de les cinc caixes de Montecristo núm. 1 que li havien sobrat dels lots de Nadal. S'havia fumats tots aquells cigars a intervals desorganitzats sabent que, tard o d'hora, s'acabarien i només li quedarien els paquets de ros i el record de la lenta desaparició dels seus havans.

De fet, tot havia començat amb un dels Montecristos. Un bon vespre, ara feia quinze dies, en Ramon havia tornat

de la feina amb el seu mal humor habitual. Les tres jornades anteriors havien resultat una bogeria de números, paperots i extractes de comptes buscant una errada a la caixa de l'empresa i ell, el cap de comptabilitat, s'havia passat quaranta-vuit hores gairebé sense dormir, enganxat a la pantalla de l'ordinador. Per desgràcia, aquelles sessions maratonianes no eren gaire esporàdiques. Els llocs de treball de veritable responsabilitat i privilegi estaven tots exhaurits i en Ramon ja feia molts anys que s'havia acostumat a passar tot de nits en vetlla, bé al despatx de casa o bé a l'oficina, provant de trobar solucions i respostes contrarellotge.

Fos com fos, el dia en què allò havia començat estava força abatut. No es trobava gaire bé i amb prou feina s'havia menjat una truita en arribar a casa, però, sense cap raó aparent, la idea de seure a la butaca de darrere l'escriptori, encendre un bon havà i fumar-se'l lentament va espolsar-li la son de les orelles. En aquell precís instant, no va poder concebre un plaer superior al del tabac i, rendint-se als seus capricis, va començar, sense saber-ho, la seva reclusió.

L'havà es pansia amb una brasa benigna mentre en Ramon provava de recordar com havia aconseguit tot aquell tabac. Ja no podia aclarir el rostre del fill de la veïna de baix sortint de casa seva amb una generosa col·lecció de bitllets de cinc i tornant, vint minuts després, amb un parell o tres de caixes de cigarretes. N'era incapaç.

Aquestes visites, les darreres que en Ramon es va permetre abans de desconnectar el telèfon, es van repetir quatre cops fins que ell les va acabar amb una increïble propina de dos bitllets de deu i la recomanació al nen de baix de no comentar-li res de tota aquella història a la seva mare. I prou que se'n guardaria...

L'havà ja havia fet més de la meitat del seu camí quan en Ramon va descobrir la primera sensació física que li despertava cert interès des de feia molts dies. Amb cada inspiració, va començar a notar una estranya lleugeresa ingràvida i un pessigolleig relaxant i meravellós que s'estenia per tot el cos. La vibració va pujar-li per les puntes dels dits, enfilant-se braços amunt, envoltant-li els colzes i adormint-li el coll i els músculs del rostre. Era com una empenta que sortia del més profund de la seva estructura i que, en trobar-se presonera per la pell, buscava obrir-se pas per la resta del seu cos malalt.

En arribar a la part superior del cap, el pessigolleig es va reduir fins a estabilitzar-se. Un benestar absolut va enretirar l'apatia fumadora que havia dominat la vida d'en Ramon durant tot aquell temps i, en un exercici prodigiós de recuperació de les seves facultats mentals, va sospitar que, fos el que fos allò, li estava afectant l'hipotàlam i els centres de plaer del seu sistema nerviós.

En Ramon no podia veure gran cosa perquè les bombetes s'havien mort feia dies, de manera que va aixecar-se, va caminar cap a la finestra obligant els seus músculs encarcerats i va estirar la corda de la persiana per descobrir que la carn se li havia enfosquit. El pessigolleig li havia fet agafar un color cafè amb llet molt fosc i una mica brut, com un d'aquells tallats que servien al bar on anava a esmorzar habitualment, i no sabia dir del cert si allò li agradava o no, de manera que, tornant a convèncer un altre joc de músculs, tendons i ossos, va obrir la finestra i es va disposar a veure's a plena llum.

Fora, el matí era agradable i suau. Quatre núvols grassos i lents s'arrossegaven contra el cel claríssim i una brisa be-

nigna endolcia la calor del primer setembre. En Ramon va somriure un segon en notar l'aire fresc entrant a l'habitació pensant que ja havia superat aquelles setmanes de fosca inactivitat. Ara podria tornar a la feina amb la força que li calia i convèncer els seus superiors que li descomptessin aquells dies del sou, de les vacances o del que fos.

I ja no va poder notar res més...

Una empenta d'aquella brisa suau es va passejar per l'habitació traient fora part del fum i les olors que l'envaïen. En entrar, amb una mínima carícia, el vent va desfer la figura d'en Ramon trencant-la en uns pocs quilos de cendra negra. Els braços es van desfer de cop i la major part del tors els van seguir, deixant per acabar un somriure de satisfacció glaçat en gris. A terra, sobre la catifa i entre els cadàvers de les cigarretes, els darreres cinc centímetres d'un havà rodolaven al voltant d'una grotesca silueta de cendra...

GABRIEL VIA
(APUNTS BIOGRÀFICS PER A UNA
REIVINDICACIÓ PENDENT)

Daniel Nomen i Recio

En Gabriel Via va morir un dia alegre i blau de la primavera del 1963. Acabava de tornar de València on havia visitat en Jaume Parra, un amic íntim que, com ell mateix, ja havia fet els seixanta anys. En el moment del traspàs, la crítica semiclandestina més arrauxada el considerava «el» poeta nacional, per damunt de tot un ventall de col·legues molt més reconeguts, a hores d'ara, que no pas el nostre home.

Amb tot, la seva producció és extraordinàriament escassa, però arriba a cims tan alts de qualitat i concentració que, amb la mà al cor i el cap serè, ningú no podria negar-li un geni fora del que és comú. Fins i tot entre els genis.

Les males llengües afirmen —i això ha contribuït, sens dubte, a desprestigiar-lo força entre els nostres castíssims intel·lectuals postmoderns i postmòrtems— que el darrer sospir es produí quan assistia, amanyagat per dues meiques d'aquelles que esmaperden, garratiben i bocatorcen, a la projecció privada de la primera pel·lícula pornogràfica parlada en català. Però ja se sap que les males llengües, pel fet de ser males, no haurien de merèixer cap crèdit.

Fos com fos la seva mort —i, al qui això signa, aquesta

dada no el preocupa gens ni mica—, la seva vida s'ha de comptar entre les més extraordinàries del nostre segle.

Abans d'anar avant, permeti-se'm un incís imprescindible. Potser, en aquest moment tan reeixit de la normalització del nostre país, l'amable i hipotètic lector ja s'haurà preguntat a què treu cap parlar d'un autor que no fa cap falta, tenint, com tenim, una nòmima de poetes prou digna —fins podríem dir excessiva— per a la nostra modesta literatura. La veritat és que no m'impulsa sinó un sentiment molt exigent —quasi intransigent— de la justícia i, a més a més, el corcò poderós i saníssim de la curiositat. Tot això —s'ha de reconèixer—, ben amanit amb les ganes de provocar polèmica. Sobretot perquè em fa molta ràbia viure en un país on les controvèrsies s'acaben sempre tan prest com es pot, a causa d'una interpretació deficient i restrictiva del bon gust i les maneres refinades.

Dèiem, doncs, que en Gabriel Via tingué una existència peculiar. Unes poques dades serviran per demostrar que aquesta afirmació no és gratuïta ni exagerada.

El dia que va néixer coincidí amb la fugida definitiva del seu pare que, temps abans, durant una de les campanyes africanes a què tan afeccionat fou el govern de les Espanyes, havia conegut un moràs de gairebé dos metres que li robà el cor, se li begué l'enteniment i se li va menjar, en dos dies, els quatre estalvis amb què l'home pensava que podria iniciar una nova vida. La mare, filla d'una nissaga senyorial però bastant pansida, va reaccionar, davant aquest fet terrible, amb un embogiment breu i de bon to. Tanmateix, posant per damunt de tot la seguretat de la seva criatura, ben aviat es lliurà, amb ardor inqüestionable i inútil, a la seva educació; i val a dir que li dedicà els millors anys de

la seva vida. No obstant això, com que el fill li sortí molt semblant al pare, pelut i desmanyegat, la pobra dona no va poder evitar de mirar-se'l sempre amb una ganyota de repugnància que afectà el Bielet fins al punt de fer-lo fugir de casa, a l'edat de catorze anys, i no tornar-hi mai més.

I aquí, encara que sembli una mentida romàntica, se li perd la pista del tot durant dotze anys; això és, fins al moment en què es publicà el seu primer poema a la revista *L'aqüeducte verd*. El trobem, llavors, treballant de cambrer en una bar de mala nota, el «Corassón», l'explotació del qual compartia amb una cubana decidida i lúbrica, de malnom «La Tragasables». Fàcil imaginar per què. Potser a causa de la figura de «La Tragasables», alguns estudiosos, com ara Vidal i Cambra o Jordi Curra, han sostingut que, en algun moment, el nostre autor va passar una temporada en terres d'ultramar. Es tracta, però, d'una hipòtesi que no pot fonamentar-se en cap prova documental.

El cas cert és que, en nits d'alcohol i vici —que és el que s'escau a un establiment tan poc honorable com el «Corassón»— en Gabriel Via adquirí una filosofia de la vida molt especial¹ que l'acabaria conduint, just abans del començament de la Guerra Civil, a la Institució Satorras, nom elegant d'un discret manicomi situat en un lloc difícil de precisar entre Salses i Guardamar. No en sortiria fins l'any 1953, aparentment curat del tot.

D'aquest llarg període de reclusió, només ens n'han pervingut, si deixem de banda els informes mèdics —de l'anàlisi dels quals ja vaig ocupar-me en un documentat treball anterior—,² un parell de testimonis. El primer és el d'una cuinera, de nom Palmira, que es féu amant del poeta i que li donà quatre fills barons que ell no va voler

reconèixer mai. El destí d'aquestes criatures es mereix una reflexió més pausada, que ara no estic en condicions de fer; però, sigui com sigui, paga la pena fer constar que, en l'actualitat, tots tenen un credo polític molt ben definit, una casa a la costa, dona, amant i un compte corrent sa i estalvi. La Palmira, en l'única entrevista que concedí al llarg de la seva vida,³ explica que, al manicomi, en Gabriel era un home tendre i dolç: Era com una ensaimada. La primera vegada que em va fer un petó, jo li estava mirant d'espolsar el contingut d'una sucrera que s'havia llençat sencereta pel cap, mentre cridava: «Que diguin el que vulguin!». Aquell primer bes, no l'oblidaré mai. Donat que la resta de l'interviu manté el mateix to estrictament anecdòtic, no sembla que calgui dedicar-li més temps.

El segon testimoni és el d'un esquizofrènic, Jordi Puig i Obaga, que travà una amistat molt ferma amb el poeta. Aquest malalt, que es debatia cada dotze hores justes entre la personalitat d'en Pau Pi i Portell, filantrop i oficinista, i la d'en Benet Brau Brivall, caçador i fatxenda, inspirà el personatge que s'analitza, amb poètica intuïció i definitiva intel·ligència, en la composició «Un home (o dos homes)», la segona que Gabriel Via va publicar, aquest cop a la revista Grifolàbit.

En un curiós article que vaig descobrir en el curs de les meves investigacions —i del qual, per tant, no es tenia notícia fins en aquest moment—, en Pau i en Benet discuteixen a propòsit d'en Gabriel.⁴ I així, mentre que el primer n'ofereix un retrat gris que no té cap gràcia (i, probablement, cap relació amb la realitat), el segon ens forneix una dada definitiva: fou al sanatori on el poeta va enllestir els seixanta-nou poemes que constitueixen la seva

obra completa. La resta d'opinions, judicis i comentaris d'en Benet són, com calia preveure, els d'un boig, motiu pel qual —malgrat recomanar-ne la lectura, perquè hi ha moments d'un humorisme brillant molt valuosos— no se'ls ha de donar ni crèdit, ni fiança, ni valença.

Sigui com sigui, pel novembre de l'any 1953, el nostre excels poeta es troba ja al carrer, amb un feix de papers —desordenats, rebregats, bruts i encara il·legibles— sota el braç, una mà al davant i una altra mà al darrere. Heus ací, lamentablement, tot el seu equipatge. No és estrany, doncs, que es veiés obligat a llogar absurdes habitacions en fondes inversemblants i, fins i tot, a arrossegar-se per qualque parada de metro acollidora. Aquesta odissea iniciàtica —que, per moments, fan del nostre autor un ésser equiparable a l'altíssim Genet— es va tancar, l'abril de l'any següent, quan trobà col·locació en la pastisseria La vida dolça (quina paradoxa!), del prohom Pere Jordi Carol i Bragulat. Quan l'amo li permeté de dormir en un racó del magatzem, en Gabriel exclamà: «Sort que encara queden homes bons!», frase emblemàtica que esdevindria, al cap de poc temps, el títol del seu únic volum de poemes publicat en vida: una selecció de cinquanta composicions centrades temàticament en les dificultats de viure essent un exboig de classe baixa i de nació oprimida. En una conversa que vaig mantenir personalment amb el senyor Pere Jordi Carol, va contar-me que, després d'aquesta frase famosa, el poeta va preguntar-li: «Podré menjar-me alguna pasta si, a mitja nit, em llevo amb gana?». El prohom em confià que aquesta interrogació «de seguida em va fer veure que aquell home havia hagut de passar-les canutes o magres, com vostè s'estimi més».

Els deu anys de vida que, sense que ell ho sabés, encara li quedaven, els repartí, el nostre afamat artista, entre l'estudi de les tècniques per a l'elaboració de bombons —fou l'inventor del popular bombó Via Fora— i la senyoreta Plana, secretària de Can Carol (nom popular de La vida dolça), una dona abnegada que va ser qui, l'any 1958, va enviar els cinquanta poemes seleccionats pel seu amant al premi més prestigiós de les nostres lletres. En Gabriel els havia retocats durant cinc anys, en aquell magatzem de flaires agradoses, en silenci, amb aplom. En el capítol tercer dels seus Records d'una secretària molt particular,⁵ la senyoreta Mariona Plana explica així l'entrançable moment en què tingué accés a aquella obra d'art: Va ser una nit de setembre. En Biel bevia un got de cervesa negra, que li agradava amb bogeria irlandesa, i se'm va quedar mirant fixament una orella. La dreta, per ser exactes. Estranyada, li vaig preguntar si li passava alguna cosa. Llavors, em va dir: "Vols que et llegeixi uns versos que potser són tan bonics com la teva orella?". Després de la lectura, se'm va deslligar una plorera que no vam ser capaços d'estrancar fins a la matinada. Mai ningú no m'havia impressionat tant en tan poc temps.

És important fer constar que, un cop obtingut el premi de l'editorial "Quatre Barres", en Gabriel Via fou temptat perquè abandonés la seva existència intel·lectualment poc presentable i aprofités les qualitats que se li havien reconegut de manera pública i notòria en tasques més dignes del seu geni. Sempre s'hi negà i només accedia a deixar l'obrador de Can Carol quan la invitació prometia alguna voluptuositat. No cal dir com va fer patir, aquesta circumstància, la senyoreta Plana. De fet, no hi ha dubte que és el ressentiment acumulat durant aquells darrers

anys el que justifica el to francament condemntori dels últims deu capítols de la seva obra.

Malgrat això, la crítica més arrauxada de l'època, que, cal recordar-ho, es veia obligada a treballar en condicions summament precàries, enlairà l'obra de Gabriel Via fins a convertir-lo en un símbol, en un mite nacional. I la seva popularitat arribà a ser molt notòria quan el cantautor Quimet Roca de la Mar musicà, en un disc llegendari, una dotzena dels poemes del llibre. Així, *Ballar amb la més lletja és*, encara avui, una cançó coneguda per la majoria dels nostres conciutadans, tot i que molts n'ignoren l'autor de la lletra. El mateix passa amb la composició de tema infantil «Nen malcriat, malaguanyat» o amb el poema patriòtic «Som, però només serem si fem allò que cal».

Els darrers quatre anys de la seva vida, en Gabriel Via continuà fent bombons i pastissos i prosseguí la seva història d'amor amb la senyoreta Plana tot i que, com ja s'ha insinuat, li feia el salt sempre que se li presentava l'oportunitat. En una entrevista de l'any 60,⁶ Vicenç Vilabrau va gosar interrogar-lo sobre aquesta insubornable tirada al plaer físic: Ara, si vostè m'ho permet i tot i que sóc conscient que la meua pregunta pot, tal vegada, provocar-li alguna incomoditat, voldria ocupar-me d'un tema que ha fet córrer molta tinta i ha provocat força especulacions. Em refereixo, com ja ho deu haver endevinat, a la qüestió relativa a la seva vida amorosa. El sentiment amorós, com afirmava jo mateix en un dels poemes del meu primer llibre, és, indubtablement, “font de vida, far de l'existència, guia en el camí, protocol del miracle”; al costat d'ell, l'amor físic bé podria explicar-se, com assenyalava amb innegable contundència l'insigne Ausiàs March, perquè “la carn vol

carn”. Anem, per tant, de dret al gra. Senyor Via, com que odio els subterfugis, els preàmbuls i les dissimulacions, li ho preguntaré ben clarament: és, vostè, un home promiscu?. La resposta és memorable: Jove, ¿i diu que aquest tema ha fet córrer molta tinta? Ja li asseguro jo que el que ha fet córrer no és precisament tinta. No en va, el meu llibre preferit és Tirant lo Blanc!

Un mes abans de la seva mort, Gabriel Via va reprendre el paper i el llapis i va voler reiniciar una producció poètica que havia quedat estroncada a causa, precisament, de l'èxit assolit pel seu primer recull. No li va sortir ni un vers nou. Estic sec, noia, va confesar-li a la senyoreta Plana un diumenge al migdia mentre feien el vermut. És més, en algun moment d'ira incontenible, va decidir la total destrucció dels dinou poemes no inclosos en la selecció premiada.

¿Qui sap, però, el que hauria pogut produir encara, si un atac de cor fulminant no se l'hagués endut amb la pressa que caracteritza aquesta mena de malures? Gabriel Via, poeta d'una única obra, és, tanmateix, un exemple de coherència. Tant de bo el país no l'oblidi mai!

Hortensi Carnisser i Boira

NOTES

¹ Sobre aquest tema, l'insigne dialectòleg Joan GARRETA I PEREDA ha publicat, en data recent, un treball molt valuós intítulat *La vida són quatre dies, que du per subtítol (i dos ennuvolats)*, (Igualada de Montgrí, 1987),

on avalua, amb notabilíssima perspicàcia, les característiques més rellevants del pensament vitalista de Gabriel Via.

² Vid. CARNISSER I BOIRA, Hortensi, Boig o massa lúcid: l'internament psiquiàtric del poeta Gabriel Via. Assaig d'anàlisi d'un diagnòstic, «Absència», número 57, juliol-agost de 1979.

³ QUEROL I RIBES, Salvadora, Palmira Quatrecazes: una dona valenta, publicada a «Muntanyes regalades», número 213, maig de 1980. Es tracta del treball d'una estudiant de periodisme que a penes aprofundeix en aspectes essencials de la vida de Gabriel Via. De fet, es nota que la senyoreta Querol es deixa endur pel seu personatge fins al punt que, en alguna ocasió, s'oblida de transcriure les preguntes que li va fer.

⁴ PI I PORTELL, Pau (PUIG I OBAGA, Jordi), Discussió amb Benet Brivall sobre Gabriel Via: un garbuix que no treu cap a res, «Publicacions de la Institució Satorras», juny de 1964.

⁵ Vid, PLANA DELPIT, Mariona, Records d'una secretària molt particular. La meva vida amb Gabriel Via, Ollana d'Amunt, 1972. Aquesta obra, ingènua i un xic maldestra, del punt de vista literari, és, en canvi, un document excepcional per a conèixer fins els més petits detalls de la vida íntima de la parella. Mariona Plana hi narra, per exemple, totes i cadascuna de les relacions amoroses que mantingué amb el poeta i afirma, a tall de justificació: No et pensis, estimat lector, que ho faig amb un afany morbós. Si, com deia, he decidit donar notícia exacta de les nostres còpules és perquè en totes i cadascuna d'elles se'm revelà que en Gabriel era un poeta. Un poeta de la vida.

(6) Vid, VILABRAU, Vicenç, Gabriel Via, poeta,

hedonista i pastisser, «Les vores», octubre de 1960. És l'entrevista més extensa que se li va fer mai i, en ella, s'hi poden trobar les claus tant de la seva actitud vital com de la significació i l'origen de molts dels seus poemes. No puc deixar de dir, però, que el senyor Vilabrau s'hi atribueix, al meu parer, un protagonisme excessiu ja que, de fet, les seves preguntes ocupen molt més espai que no pas les respostes de l'entrevistat. Ho he comptat!

ÍNDEX

Vittorio per Xavier Virgili	3
La llegenda de la dama de l'oest per Josep Camós.....	13
Ascensor per Jordi Bonet.....	19
El dia que van morir els plàtans per Núria Abelló.....	23
Anem a l'híper per Francisca Fortuny.....	31
El pescallunes per Jacme A. Cornet	37
Mercenaris per Marc Casanovas	49
El misteri de l'oblit per Abraham Mohino.....	55
Autobiografia d'un pagès (fragment) per Josep Màdico	59
Cal far-se el cap? per Joan Carles Ventura.....	71
El fumador per Jordi Martínez	77
Gabriel Via (apunts biogràfics per a una reivindicació pendent) per Daniel Nomen.....	83

